KÜLTÜR avrupa

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi | Şubat 2017 | Sayı: 12 | www.avrupa-kultur.eu

Avrupa Türkçesine 'kirli siyaset' tuzağı

Eberhard Zangger'in 'tehlikeli' Luvi uygarlığı

Paris'te Friedrich Engels'li bir tiyatro

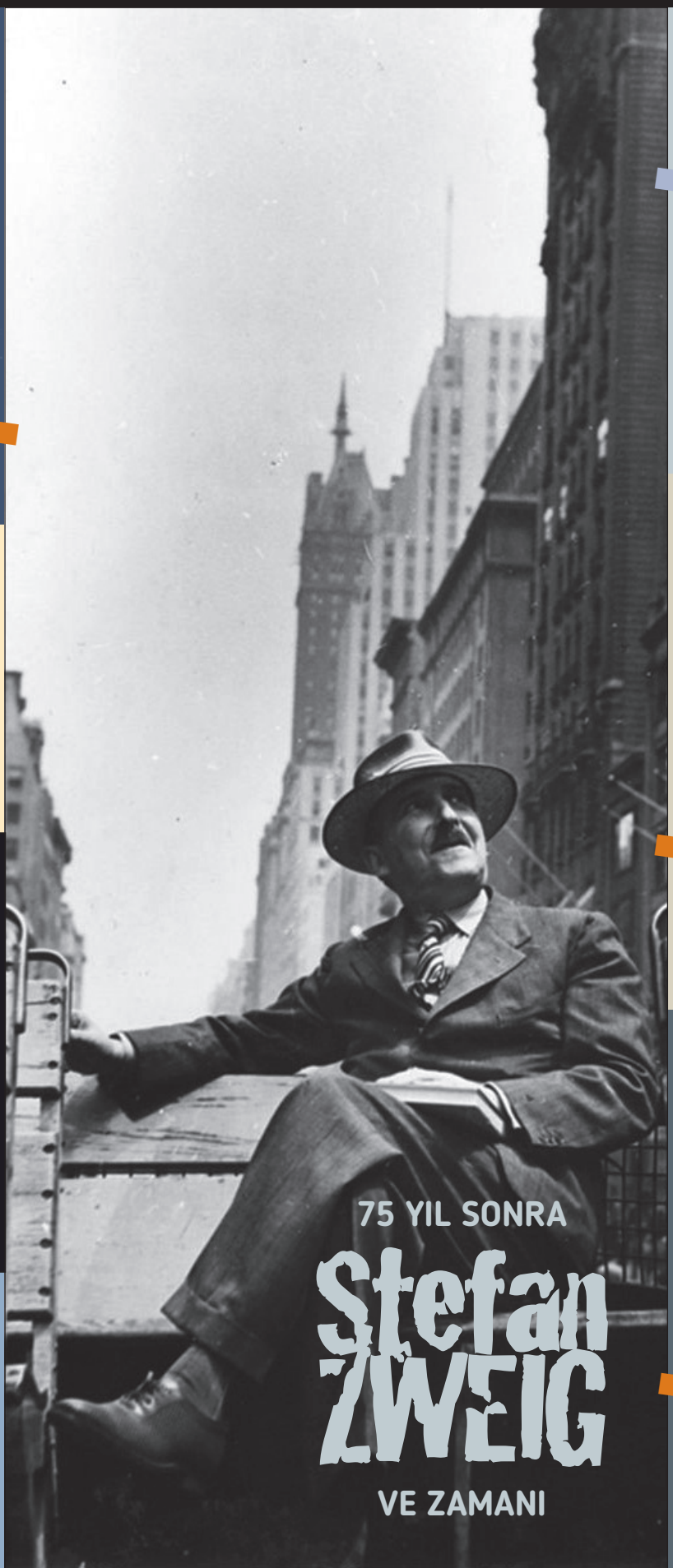

75 YIL SONRA

Stefan ZWEIG

VE ZAMANI

Yazar Selçuk Ülger'in dünyaya sığmayan taksisi

Carl Orff'un müzikli ortaçağ darbesi

Ahmet Haşim'in FRANKFURT SEYAHATNAMESİ

Bir yılın ardından, yeni bir yıla doğru

Artık 12'nci sayıdayız: Bir yılı geride bırakmış oluyoruz.

Nereden nereye geldik, nereye gidiyoruz?

Aylık çıkarmaya çalıştığımız bu dergi, sadece emeğin değil bir dilin de göçünü içeren yarım asırlık bir sürecin ürünü aslında. Kuşkusuz, dağıtım sınırını tarihe karıştıran bilgisayar ve internet teknolojisinin de bir sonucu. Bir hedefi vardı, hâlâ da var: Türkçe büyük dünya dillerinden biridir ve özellikle Türkiye Türkçesi, çağdaş Avrupa'nın yerleşik bir parçasıdır madem, yaşlı kıtanın kültür yaşamına da en üst düzeyde ve doğrudan müdahalelerde bulunmalıdır. İçinde yaşadığı Avrupa toplumlarının sanat dahil tüm sorunlarına derinden vakıftır ve artık sadece sorun saptamakla değil, çözüm önerileri geliştirmekle de yükümlüdür. Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, İngilizce gibi dillerle Türkçe arasında bir alt-üst sıralaması yapılamaz.

AVRUPA KÜLTÜR, sanayinin ve teknolojinin beşiği bir coğrafyada yaşayan 5 milyonu aşkın Türkçelinin yeni bir görevle karşı karşıya olduğunu gözleyerek "**vaziyetten vazife çıkardı**": Cumhuriyet rejiminin aydınlanmacı rüzgârıyla serpilen çağdaş Türkçeyi kullananlar, Avrupa entelektüel yaşamının en müşkülpesent sanat olaylarını bile yerinde algılamak, aktarmak ve yorumlamak için yeterince gelişkin bir dilin taşıyıcısı olduklarını bilmeli, bunu da en azından kendilerine kanıtlamalıdırlar. Böyle bir girişim, ancak "**yurttaş yayıncılığı**" ile gerçekleşebilir. Onu yapmaya çalışıyoruz.

Kendimizi elbette yeterli görmüyoruz, her durumda **AVRUPA KÜLTÜR**'ün çabasını daha çok geliştirmek zorunda olduğumuzun farkındayız. O nedenle kendimize de soruyoruz: Batı Avrupa'nın kültür dünyasında olan bitenleri Türkçe üzerinden görüp yorumlamak neden önemli? Hegel'i, Zizek'i, Beethoven ve Philip Glass'ı, Fazıl Say'ı, Pablo Picasso ve Francis Bacon'ı, yeni sanat pratiklerindeki tüm fırlak eğilimleri, sadece Fatih Akın'ı değil sinemadaki tüm yeni çıkışları, artık doğrudan Almanca yazan Türkçeli genç kuşak yazarları, örneğin Luther için roman yazan Zaimoğlu'nun itilimlerini, özellikle de kabarecilerimizi...

Hepsini yakın takibe almak zorundayız: Bu dilin içinden. Kültürel yaşamın her alanında varız, o zaman varlığımızı sadece Avrupa'nın yerleşik dilleri üzerinden değil, bu görece yeni ve "**kalıcı konuk**" dil üzerinden de göstermek durumundayız.

Böyle davranmazsak ne mi olur?

Bir geçici "**şey**" olduğumuzu kabullenmek durumunda kalırız.

Aydın, kalıcılık iddiası olan cumhuriyetçi ve aydınlanmacı müdahalenin bir diğer adıdır. Kültür dünyasında nelerin olup bittiğini Türkçenin içinden bunlara nasıl bakılabileceğini göstermeye çalışıyoruz. **AVRUPA KÜLTÜR**, sadece artık olgunluk çağını sürdüren yazar ve çizerlerin görevi değildir, ayrıca Türkçeli ve Avrupa'da yerleşik genç kuşağa da bir özgüven aşısıdır. Türkçeli aydın, bu özgüveni geliştirmekle yükümlüdür.

Hem Türkçenin hem de Avrupa'nın bu tür bir müdahaleye ihtiyacı var. Eşitliğin ve eşitlikçiliğin izini sürüyoruz sonuçta: Türkçe, aslında Almanca ile Rusça arasındaki ve en az onlar kadar gelişkin bir büyük dil ve kültür alanı olarak kültürel yaşamı yine bu diller kadar zengin/olgun/genç bir merakla izleyip değerlendirebilir.

Bu doğrultuda yeni adımlar atmaya çalışıyoruz.

Avrupa'daki Türkçelileri bu çabaya daha yoğun bir biçimde katkıda bulunmaya çağırıyoruz. Toplumsal yaşamın her sektöründeki her işi yaparız, ama onlar kadar "**üst düzey kültür işleri**" de çıkarabiliriz ve mevcut yaşam kültürünü değerlendirmeye alabiliriz.

İşte ikinci yıla kültürel yaşamın her alanından Türkçelilere böyle bir çağrıyla ve yeni katılımlarla zenginleşme umudu içinde giriyoruz. Sizleri mücadelemize ortak olmaya davet ediyoruz. Avrupa'da yerleşik ve Türkçeyi daha yüksek düzeylere çekmeye çalışan, aydınlanmacı, cumhuriyetçi, laiklikten taviz vermeyen, eşitlikçi ve özgürlükçü tüm kültür insanlarımıza bu kapı ardına kadar açıktır.

ÖMER YAPRAKKIRAN | OSMAN ÇUTSAY

Alman kabaresinde Türkiye rüzgârları
Bremen Tiyatrosu'nda Sezen Aksu'lu
Ceylan Yıldırım ve "Çocuk Polisiyesi"
Feridun Zaimoğlu
"Vatansız Almanlar"
Modern Avrupa'nın Anadolu Korkusu
NSU ve koruyucu eller
Bir katliamın politik polisiyesi
Avrupa Türkçesine 'kirli siyaset' tuzağı
Stefan ZWEIG
FRANKFURT SEYAHATNAMESİ
DEMO KRATIE

İçindekiler

Bir yılın ardından, yeni bir yıla doğru

ALİ YILDIRIM / ÖMER YAPRAKKIRAN / OSMAN ÇUTSAY

Aylık çıkarmaya çalıştığımız bu dergi, sadece emeğin değil bir dilin de göçünü içeren yarım asırlık bir sürecin ürünü aslında. Kuşkusuz, dağıtım sınırını tarihe karıştıran bilgisayar ve internet teknolojisinin de bir sonucu. Bir hedefi vardı, hâlâ da var: Türkçe büyük dünya dillerinden biridir ve özellikle Türkiye Türkçesi, çağdaş Avrupa'nın yerleşik bir parçasıdır madem, yaşlı kıtanın kültür yaşamına da en üst düzeyde ve doğrudan müdahalelerde bulunmalıdır.

SAYFA: 2

BÜYÜK HÜMANİSTİN 75'İNCİ ÖLÜM YILI

Stefan Zweig yaşıyor

AHMET ARPAD

20'nci yüzyıl Alman dili ve edebiyatının en ünlü yazarlarından biri olan Stefan Zweig'ı 75'inci ölüm yılında anıyoruz. Zweig bir yandan politik davranışlarıyla politikacılara karşı düşün savaşı verdi, bir yandan da yeni eserler yarattı. Çok çabuk büyük ilgi toplamayı başardı. Toplu şiirlerini yayımladı, deneme kitapları ve nuvelleri basıldı. Nazizm yükselirken, Stefan Zweig'ın da onunla taban tabana zıt dünyasını içeren yapıtları büyük ilgi görüyor, yeni baskıları yapılıyordu. Hümanizmin bu yılmaz savaşçısı, faşizmle savaşındaki trajik sonuna doğru yürürken, bir yazar olarak hep özgürlüğün peşinde koştu.

SAYFA: 6

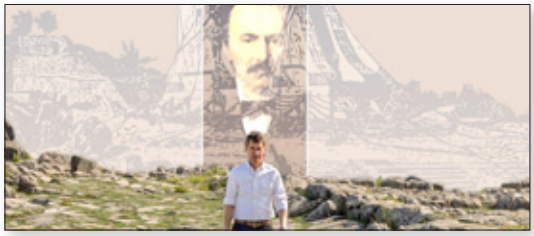

EBERHARD ZANGGER LUVİ BULGUSUNDAN HAREKETLE ABARTMALARA KARŞI, AMA..

Türkiye ve Batı düşüncesinde kartlar yeniden dağıtılabilir

OSMAN ÇUTSAY

Türkiye, her anlamda tüm çatışmaların ve tartışmaların ortasında yer alıyor. Anadolu ve yarattığı binlerce yıllık kültür coğrafyası, iktidar sahipleri ne derse desin, geçmişinden gelen ağır mirasla sürekli yeni sorular üretiyor. Ezici çoğunluğu yanıtsız, ama tuhaf sinyaller yayan sorular bunlar.
Bu tür soruların sahiplerinden biri de Dr. Eberhard Zangger. Avrupa Kültür'e daha önce de konuk olan Dr. Zangger, arkeolojinin nereye gittiğini, bu alanda su başlarını tutmayı başaranların açık düşmanlığını da üzerine çekerek, "çok sevimsiz" bulunan yanıt önerilerini geliştirmeyi sürdürüyor.

SAYFA: 14

'CARMINA BURANA' VE CARL ORFF

Mistik dünyanın müzikal büyüsü

HALİT ÇELİKBUDAK

Müzik tarihinde Carl Orff'a benzeyen bir şahsiyet bulmak zordur. Alman besteci Carl Orff büyüleyici bir bestecidir. Eserlerinde dinleyiciyi bir anda etkileyen büyük korolar ve büyülü vurmalı çalgılar aracılığıyla insanlığın mistik yönünü ortaya çıkarmayı hedefler. En ünlü eseri Carmina Burano dev bir kantattır. Büyük koro ve büyük orkestra için dev bir kantat olan Carmina Burana için sahnede aslında beş yüz koro elemanı ve üç yüz icracı (bunların otuzu vurmalı çalgılardır) olmak üzere sekiz yüz kişinin bulunması gerekmektedir. Carl Orff eserlerini tiyatro yönetmenliğinden gelen deneyimle hep teatral bir üslupla yazar.

SAYFA: 23

BİR TAKSİYE SIĞAN DÜNYA, DÜNYAYA SIĞMAYAN BİR TAKSİ

Yazmak için yaşayan Selçuk Ülger

Frankfurt bir dünya şehri ve paranın, özellikle de Avrupa parasının merkezi. Yüzlerce kültür iç içe ve yan yana yaşıyor. Şehrin kilit renklerinden birini de Türkçe ve Türk edebiyatı oluşturuyor. Bu ilk bakışta fazla iddialı görünen "yalın gerçeğe" güzel bir örnek, akademik yaşamını derinleştirmek için geldiği bu şehirde farklı bir yaşam kuran Selçuk Ülger. Küçük bir taksinin penceresinden, hatta dikiz aynasından bile dünyayı zenginleştiren olmadık öyküler, yepyeni hayatlar çıkarabilen bu mütevazı yazı adamı, sorularımızı yanıtladı.

SAYFA: 34

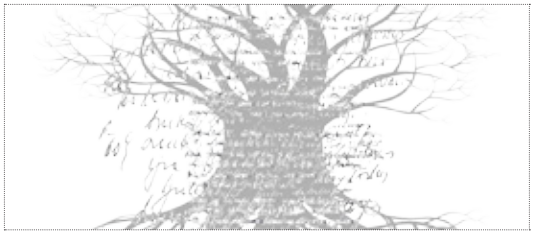

BU YENİ DİLİN AĞIRLIĞINI HERKES KULLANMAYA ÇALIŞIYOR
Türkçeye 'kirli siyaset' tuzakları
IŞIN TOYMAZ

Almanya'da neredeyse 40 yıldan bu yana bir sağa bir sola savrulan Türkçe dersleri için tehlike çanları çalıyor. Türkiye'deki müfredat değişikliğinin Almanya'daki Türkçe derslerine ve sınıflarına da yansıyabileceği yönünde sesler yükselirken, Alman basınında "Erdoğan'ı sınıflarımızda istemiyoruz" başlıkları dikkati çekiyor. Konsolosluk öğretmenlerinin anadil derslerinde milliyetçi doktrinleri derslerde işleyebileceği ve bundan Alman okul idaresinin habersiz olabileceği yönündeki haberler, basında kendine geniş yer buluyor.

SAYFA: 46

FRANSIZ REJİSÖR OLIVIER HUEBER'LE SÖYLEŞİ
Friedrich Engels tiyatroda
OZAN EKİN

Friedrich Engels'in çok genç kaleme aldığı, yolunun Karl Marx'la kesişmesine yol açan yapıtı "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu" ilk kez tiyatroya uyarlandı. Bu tür çıkışlarıyla bir süredir dikkatleri üzerine çeken tiyatro oyuncusu ve rejisör Olivier Hueber'le, önemli tarihsel felsefi ve siyasi metinlerden sahneye uyarladığı oyunlar üzerine konuştuk. Hueber, oyunların sahnelendiği Saint Germain'deki Theatre de Nesle'de bazı gösterimlerin ardından felsefe, ekonomi, tarih gibi alanlardan davet ettiği konukları eşliğinde oyun ve metin üzerine izleyicilerle tartışmalı toplantılar yapmasıyla da tanınıyor.

SAYFA: 52

RESİMLİ VE RESMİ DEMOKRASİ TARİHİ
'Der Spiegel' 70 yaşında

Bir ülkenin açık tarihi aslında. Yani "İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın tarihi bu elimizdeki, adamlar albüm halinde yayımlamış" diyecek olanlar çok da haksız değil. Der Spiegel, 2017 başındaki 70'inci yıldönümü nedeniyle yayımlanan ve özenli bir özet niteliğindeki kapsamlı büyük boy bir kitapla, ülkeye yeni ve resimli bir popüler tarih kitabı daha armağan etmiş oldu.

SAYFA: 56

ALMAN ARAŞTIRMACI OLIVER NACHTWEY VE ENDİŞESİ
'Düşüş Toplumu' nereye kadar gerileyecek?

Genç kuşağın atak araştırmacı ve yazarlarından Oliver Nachtwey, yeni kitabı "Abstiegsgesellschaft" (Düşüş Toplumu) ile neoliberal toplumun insan kaderini mercek altına alıyor. Ama bu kaderin hangi "somut toplumsal kederlerin" ürünü olduğunu soruşturuyor. Bu yöntemin son on yıllarda pek sevimli bulunmadığı, hatta "biraz fazla komünistçe" görüldüğü ve hemen damgalandığı biliniyor. Türkçeye, başlığı biraz zorlanarak "Düşkünleşme Toplumu" diye de çevrilebilecek olan bu çalışmasında, Nachtwey, vardığı sonuçlardan, en azından şimdilik, korkmamasıyla dikkat çekiyor.

SAYFA: 58

Ahmet Haşim FRANKFURT SEYAHATNAMESİ
Bitmiş bir Almanya ile karşılaşmak

Modern Türk şiirinin Yahya Kemal ve Nâzım Hikmet ile birlikte üç kurucu babasından biri kabul edilen Ahmet Haşim, yakalandığı amansız hastalıkların tedavisi için dostları ve doktorlarının önerisiyle 1932 yılı sonbaharında Frankfurt'a gelmişti. Hitler'in iktidara hazırlandığı günlerdi. Büyük şair, 83 yıl önceki Frankfurt'u, değişik açılardan ve kendisi de ölümle pençeleşirken şöyle anlatıyordu.

SAYFA: 64

Impressum: Sayfa: 32

BÜYÜK HÜMANİST

Stefan Zweig

AHMET ARPAD

20’nci yüzyıl Alman dili ve edebiyatının en ünlü yazarlarından biri olan Stefan Zweig’ı 75’inci ölüm yılında, onun sayısız yapıtını dilimize kazandırmış olan Ahmet Arpad’ın satırlarıyla anıyoruz.

VİYANA KAHVELERİNİN SANAT VE KÜLTÜR HAVASININ BİR ÇOCUĞU

Avusturyalı gazeteci, romancı, oyun ve biyografi yazarı Stefan Zweig, 1881 yılında Viyana'da doğdu. Viyana ve Berlin'de eğitim aldı. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Latince ve Yunanca öğrendi. Yahudi asıllı babası, Avusturya'nın Moravia eyaletinden Viyana'ya yerleşmiş bir tekstil fabrikatörü idi. Ağabeyi, fabrikayı ileride devralmak için babasının yanında yetiştirilirken onu Viyana Üniversitesine yolladılar, felsefe okusun, aileden daha "kültürlü" biri çıksın diye. Üniversite yılları genç Stefan Zweig için özgürlük yılları oldu. Bir süre Berlin'de kaldı, sanat ve edebiyat çevreleriyle ilişkiler kurdu. Sonra Belçika'ya geçti, o günler Avrupası`nın en ilginç şairlerinden Emil Verhaeren'le tanıştı, ileride onun yapıtlarını Almancaya çevirdi. 1904 yılında üniversiteyi "Herr Doktor" unvanı ile bitirdi.

Daha liseye gittiği günlerde Viyana kahvelerinin sanat ve kültür havasını içine çekmiş, kentin ünlü edebiyatçılarıyla yakınlık kurmuştu. Stefan Zweig ilk şiir ve nuvellerini yazdı. Babasının varlıklı olması onu geçim sıkıntılarından uzak tutuyordu. 1907'de ailesinin yanında ayrıldı ve Viyana'nın III. bölgesinde kendine bir kat kiraladı. İkinci şiir kitabı "İlk Çelenkler" ona Bauernfeld Ödülü'nü getirdi. Bütün hayatını yazıya adadı.

POLİTİKACILARA KARŞI SAVAŞI

Zweig bir yandan politik davranışlarıyla politikacılara karşı düşün savaşı verdi, bir yandan da yeni eserler yarattı. Toplu şiirlerini yayımladı, deneme kitapları ve nuvelleri basıldı. Stefan Zweig eserleri artık büyük ilgi görüyor, yeni baskıları yapılıyordu. 1919 yılında eşi Friderike'yle Salzburg'a taşındı. Zweig'la evlenmek için ilk eşinden ayrılan Friderike evin onarımından sekreterliğe kadar birçok işin üstesinden geliyordu. Stefan Zweig da bir yazar olarak özgürce yaşamasını sürdürdü, sık sık yolculuklara çıktı.

Gittiği her yerden Friderike'ye mektuplar yolladı. Yazarın altmış bir yıllık yaşamında 1924-1933 arası yılların olağanüstü bir yanı vardır. Zweig'ın ünü o yıllarda dünyanın dört bucağına yayılmakta, öyküleri, biyografileri, denemeleri, romanları sadece Amerika ve Avrupa'da değil Asya'da da büyük ilgi görmekteydi. Çıktığı yolculuklar arttı, her ülkede dostlar edinmeye başladı. Avrupa kültürü yoluyla daha iyi bir dünya amacını gerçekleştireceğine inanmaktaydı.

Ancak 1933'te Almanya'da diktatör Hitler'in işbaşına gelmesiyle bütün düşleri karmakarışık oluverdi. Aydınlar ve sosyalistler tutuklanıp kamplara atılırken, sokaklarda yığın yığın kitaplar yakıldı. Yakılan kitaplar arasında onun da eserleri vardı. Stefan Zweig'ın adı "safkan olmayan insanlar" listesinde yer aldı, eserleri yasaklandı. Mutluluklar ve başarılarla dolu yaşamı sona erdi. Tedirginlikleri giderek arttı. Anadiliyle eserler vermek olanağının azalmakta olduğunun farkındaydı. Alman dilinin konuşulduğu ülkelerdeki okurlarını zamanla yitireceğini de biliyordu.

HİTLER'LE GELEN BUNALIM

Özgürlük düşkünü Zweig için tek çıkar yol ülkesini terk etmekti. Bir süre için İngiltere'ye yerleşti. Ancak kendini burada da rahat hissetmedi. 1938 yılında eşi Friderike'den boşandı. 13 Mart 1938'de Hitler'in Viyana'ya girmesiyle anavatanı Avusturya politika haritasından silindi. Yarım yüzyıl boyunca kendini bir dünya yurttaşı sayan Stefan Zweig artık "vatansız kişi"ydi. O, Avrupa'sını yitirmişti. Savaşın şiddetini arttırması ve Hitler'in güçlenmesi Stefan Zweig'ı daha çok bunalımlara soktu. Onlarca yıldır kafasından geçirdiği ve uğruna savaşım verdiği "Kültür Avrupası" düşünün artık gerçekleşmeyeceğini kavramıştı. 1940'ta İngiliz vatandaşı oldu ve ikinci eşi Charlotte Altmann'la Brezilya'nın Petropolis kentine yerleşti. Ancak orada da mutluluğa erişemedi.

STEFAN ZWEİG'IN ADI "**SAFKAN OLMAYAN İNSANLAR**" LİSTESİNDE YER ALDI

Yorgun ve bezgindi. 17 Eylül 1941'de ilk eşi Friderike'ye şu satırları yazdı: "Burada Avrupa'yı unutabilirsem, evimi, kitaplarımı ve her şeyimi yitirdiğimi aklımdan çıkarabilirsem, üne ve başarıya boş verebilirsem, Avrupa'da insanlar açlık ve yoksulluk içinde kıvranırken bu Tanrı bağışı ülkede yaşayabilmek iznine kavuştuğumdan ötürü mutlu olurdum... Fakat Avrupa'dan gelen haberler pek korkunç. Dünyanın bugüne değin görmediği dehşetler dolu bir kış olacak. Burada geçireceğim aylarda otobiyografimi bir gözden geçireceğim..."

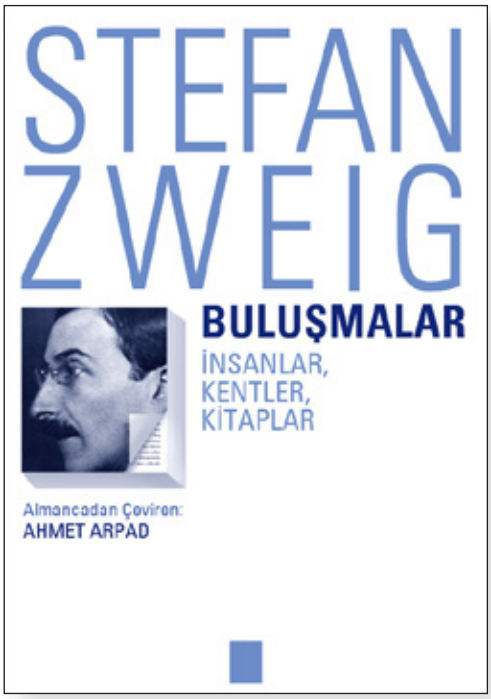

AVRUPA KÜLTÜRÜNE VE HÜMANİST DÜNYA GÖRÜŞÜNE İNANIRDI

"SAVAŞLARDAN NEFRET EDERİM"

O, Avrupa kültürüne ve hümanist bir dünya görüşüne inanırdı. Avrupa'nın içine düştüğü durumdan duyduğu üzüntü ve hayal kırıklıkları nedeniyle 1942 yılında 22 Şubat'ı 23 Şubat'a bağlayan gecede karısı Lotte ile birlikte intihar etti. Türkiye'de de en çok okunan yabancı yazarlardan biri olan Zweig'ın, Yıldızın Parladığı Anlar, Dünün Dünyası, Amok Koşucusu, Satranç, Rotterdamlı Erasmus, Joseph Fouche, Sabırsız Yürek, Balzac gibi çok sayıda eseri dilimize çevrildi. Stefan Zweig'ın hayat hikâyesi olan "Dünün Dünyası" eserinin (Türkçesi: Burhan Arpad) son satırları, geride kalanlar ve yarınları yaşayacaklar için umut ışığıdır:

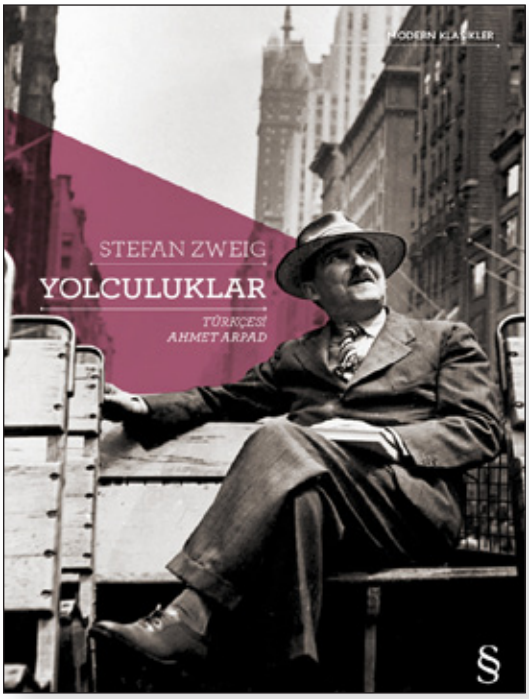

"Her gölge sonunda yine de ışığın çocuğudur. Ancak aydınlıkla karanlığı, savaşla barışı, yükselişle alçalışı yakından tanımış olan kişi, hayatı gerçekten yaşamış sayılır." Petropolis'te intihar eden Stefan Zweig'ın, dünyadaki bunca acının ardından artık sabahı bekleyecek gücü kalmamıştı... İnsancıl ve savaş karşıtıydı Stefan Zweig. Her şeye bu açıdan bakardı. İnsan ve yazar olarak özgürlüğüne düşkündü. "Savaşlardan nefret ederim" derdi: "Savaşlar yüz binlerce çocuğu öksüz bırakır. Kaba kuvvet insanların iç dünyasına hiçbir zaman huzur getirmez."

Dünün Dünyası'nda 1920'li, 1930'lu Salzburg yıllarını "Sanatla, mutlu doğanın karşılıklı yükseldiği o günler ne zengin, ne renkliydi!" diye anlatır: "Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra o küçük kentin kasvetli manzarasını anımsayıp damından yağmur suları akan evimizde soğuktan titreştiğimizi düşündükçe, bu barış yıllarının değerini daha iyi kavrıyorum. Dünyaya ve insanlara inanmamıza izin vardı o yıllarda. Fakat sonra, hemen karşımızda, Berchtesgaden dağında oturan bir adamın (!) bütün bunları tuzla buz edebileceğini hiç düşünmemiştik..."

BİR UMUT YAZARI

Stefan Zweig'ın yaşamına son vermesinin ardından, "Bir mülteci yaşamı daha alışılmış şekilde sona erdi..." diye oldukça üst perdeden yazmıştı Hitler yandaşı Salzburg Eyalet Gazetesi. O, insancıl ve savaş karşıtıydı. Her şeye bu açıdan bakardı. İnsan ve yazar olarak özgürlüğüne düşkündü.

Stefan Zweig, Freud psikoanalizini uyguladığı öykülerinde olay ve kişi davranışlarını, kişilerin düşün dünyalarını, en önemsiz sayılabilecek ayrıntılara kadar işlerken yalın bir lirizm, vurucu bir gerilim sağlamayı ustalıkla başarır. Anlattıkları çoğu kez onun psikolojik - edebi deneyimleri, kişi olarak yaşadıklarıdır. Kimi yapıtında karşımıza çıkan alışılmamış kişilikteki insanlar ise yazarın gözüpek heveslerini kamçılayarak onu yaratıcılığa sürükleyen karakterlerdir. Stefan Zweig yapıtlarında bir şeye hep sadık kalır: Doğruya ve insancıllığa dikkatimizi çeker, karşıtlar arasında aracı rolünü üstlenir. Okurunu inandırıcı gücüne, anlatımı ve diliyle ulaşır. Zweig iyimserdir, o bir umut yazarıdır. Özellikle öyküleriyle okuru hep yüreklendirir, ona yaşama sevincini götürür.

Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcılığını, korkunçluğunu yakından görmüştü. İnsanların kurtuluşu, mutluluğa kavuşması için

ortak Avrupa kültürünün kurtarılması gerekliydi. Zweig'a göre liberal toplum düzeni toparlanmalı, insanlar yanlışlardan dönmeli ve böylece daha iyi yarınlara ulaşmalıydı. Bunun için de en başta Avrupa aydınları ve sanatçıları aralarında anlaşmalı, işbirliği yapmalıydı. Bütün ülkelerde generaller sadece taş anıtlar olarak akıllarda kaldığı gün insanlar özgür ve mutlu olacaktı. Franz Werfel'e yolladığı son mektupların birinde çok kötümserdi: "Dünyamızın yıkımı bütün hızıyla sürüp gidiyor. Savaşın bombalarıyla çöken her evle ben de çöküyorum." Bu hümanist insan için savaş bir dünya cehennemiydi.

HİTLER REJİMİNİN ÇÖKERTTİĞİ **İNSANCIL RUH**, SONUNDA ÖLÜMÜ SEÇTİ

REJİMİN DAYANILMAZ BASKISI

"Bir yazar, sansür yaşamadığı sürece inandığı yolda yürümek zorundadır... Bitkiler gibi insanlar da uzun süre köksüz yaşayamaz..." diyen dünyaca ünlü bu aydın hümanistin Hitler rejiminin dayanılmaz baskıları altında yazar ve düşünür kişiliğini yitirip ruhsal çöküntüye uğraması çok trajiktir. Nazi faşizminin özgür düşünceyi yok etme girişimleri Zweig'ları ölüme sürüklemiştir! Barışın ve iyiliğin üstünlüğünü hep umut etmiş olan Stefan Zweig nasyonal sosyalizmin ve Hitler diktatörlüğünün kurbanı olmuştu. Avusturya'nın bu en ünlü yazarının özgürlüklü görüşleri huzursuz yüzyılımızda her zamankinden daha çok geçerli! Ünlü "Berlin-Aleksander Alanı" romanının yazarı Alfred Döblin, Hitler diktatörlüğü yıllarında söylediği "Özgür düşünceye engel olamazsınız, o kuş gibidir, her yere uçar" sözleriyle, ezilmek istenen Zweig ve dostlarına destek olmak istemişti.

20'nci yüzyılın bu insancıl ve savaş karıştı edebiyatçısının büstü Salzburg'da, Kapuziner manastırının önünde biraz hüzünlü, biraz düşünceli karşıdaki villasına bakıyor...

Yeni Posta

Bize ulaşmak için:

Telefon: 0731 - 960 93 87 **Fax:** 0731 - 960 93 89 **Büro**: Einsteinstr. 59 89077 Ulm
E-Mail: info@yeniposta.de **Web:** www.yeniposta.de
facebook.com/yeniposta • twitter.com/yeniposta

Güney Almanya'nın 4 Eyaletinin
1992'den beri
En Büyük Türkçe Yerel Gazetesi

Avrupalı Türklerin Dünyaya
Açılan Penceresi:
www.yeniposta.de

EBERHARD ZANGGER

LUVİ UYGARLIĞINDAN HAREKETLE ABARTMALARA KARŞI, AMA...

Türkiye ve Batı düşüncesinde kartlar yeniden dağıtılabilir

OSMAN ÇUTSAY

Türkiye, her anlamda tüm çatışmaların ve tartışmaların ortasında yer alıyor. Anadolu ve yarattığı binlerce yıllık kültür coğrafyası, iktidar sahipleri ne derse desin, geçmişinden gelen ağır mirasla sürekli yeni sorular üretiyor. Ezici çoğunluğu yanıtsız, ama tuhaf sinyaller yayan sorular bunlar.

Bu tür soruların sahiplerinden biri de Dr. Eberhard Zangger. Avrupa Kültür'e daha önce de konuk olan Dr. Zangger, arkeolojinin nereye gittiğini, bu alanda su başlarını tutmayı başaranların açık düşmanlığını da üzerine çekerek, "çok sevimsiz" bulunan yanıt önerilerini geliştirerek çalışmalarını sürdürüyor. Bunu sadece Avrupa dillerinde yapmıyor elbette. Türkçe de çalışma alanları içinde yer alıyor. O nedenle Luvi uygarlığı veya coğrafyasıyla ilgili araştırmalarını toplayan yeni sitesinde (www.luwianstudies.org) Türkçe bölümü de var. Bu arada geçen yıl önce İngilizce ("The Luwian Civilization") daha sonra da Almanca ("Die luwische Kultur") olarak yayımlanan kitabının yakınlarda Türkçe olarak da piyasaya çıkacağını duyuruyor. Ancak bu kitabın basım ve dağıtımının ne zaman yapılacağını kendisinin de bilemediğini, dolayısıyla kesin bir tarih veremeyeceğini söylüyor. Eberhard Zangger, tezlerinin ve çıktığı yolun Türk toplumu tarafından da bilinmesini istiyor.

Kendisi gerçekten tevazu sahibidir ve çalışmalarının anlamı üzerine, kendi alanını aşan saptamalarda bulunmak istemiyor. Hümanist geleneğin bu ısrarlı sürdürücüsü, arkadaşlarıyla birlikte yürüttüğü ve kendisinin de pratikte henüz yeterli bir ağırlığa sahip olmadığını düşündüğü araştırmaların, Türkiye'nin temellerini yakından ilgilendirip ilgilendirmediği tartışmalarına hiç girmek istemiyor. Günümüzün modern bir Luvi ülkesi olarak nitelenebilecek Türkiye'den çalışmalarına yönelik "destek ve kösteklerle" ilgili sorumuza yanıtı, yeni sorulara gebedir:

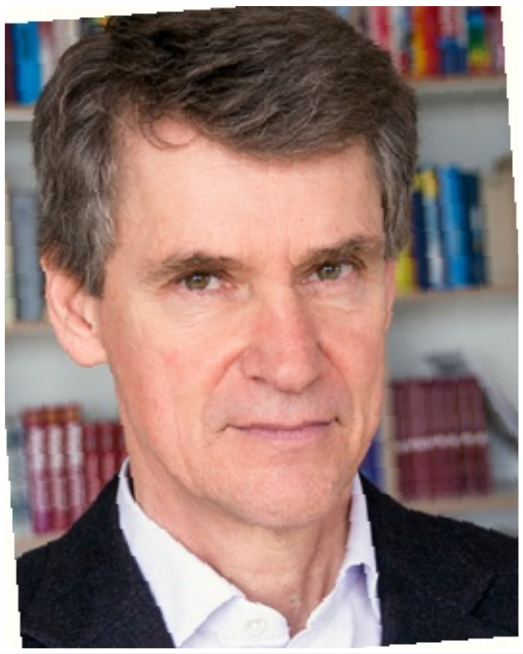

"Bir arzum hep, 3000 yıl önceki olaylarla günümüzdeki ulusal devlet yönelimli politikayı tamamen birbirinden ayrı tutmak oldu. O zamanlar neler yaşandığının şimdiki zamanla hiçbir ilişkisi yok. Bence arkeoloji, bugün hâlâ daha yegâne araştırma disiplini olarak ulusal yönelimlerin büyük acısını çekmektedir. Sömürgeler döneminde bu yaklaşım belki siyasi olarak yardımcı olabilirdi, ama bugün artık sadece anakronik bir şeydir. Araştırma, bilginin genişletilmesidir ve bilginin yayılması, tüm insanlara daima aynı ölçüde hizmet eder. Çok acil uluslararası arkeolojik araştırma kurumlarına ihtiyacımız var."

EBERHARD ZANGGER, TEZLERİNİN VE ÇIKTIĞI YOLUN TÜRK TOPLUMU TARAFINDAN DA BİLİNMESİNİ İSTİYOR.

SUSKU KOMPLOSU?

Eberhard Zangger, tezleriyle ortaya çıktığından ve sahneyi dağıttığından bu yana bir susku komplosu ile de çarpışmak zorunda kaldı. Bu komplonun devam ettiğini ve sonuçsuz kalmadığını söyleyebiliriz. Özellikle Türkiye'deki arkeologların, tezleri ve araştırmalarından çıkan sonuçlar karşısında "kör ve sağır oynamaları", Dr. Zangger'i abartılı çıkışlar yapmaktan alıkoyuyor olabilir. Yine de Küçük Asya dediğimiz Anadolu tarihinin ilk kuşak araştırmacıları karşısındaki mütevazı yerinin bilincinde olduğunun altını çiziyor:

"Kendimi Küçük Asya'nın tarih öncesini araştıran arkeolojinin öncüleri safına yerleştirme duygusuna uzağım. Ama Frank Calvert, Hugo Winckler, Emil Forrer, James Mellaart gibi isimlerin kaderlerine bakınca hepsinin zor bir yaşamı olduğu hemen göze çarpar. Bunun yanında, eğer bu insanlar olmasaydı, Küçük Asya'nın bronz çağı hakında hemen hemen hiçbir şey bilmeyecektik."

TROYA ÜZERİNE SON 20 YILDA SÖYLENEN BİRÇOK ŞEY ANLAMSIZ

Dr. Zangger, Avrupa Kültür'ün sorularına verdiği yanıtlarda, kendisine ister istemez bir otorite karşıtlığı yakıştırıldığını belirtiyor. Bundan çok rahatsız olduğu söylenemez:

"Üniversite bünyesinde araştırmacılık yoluna giren kişi, diğerlerinin lütufkârlığına bağımlıdır. Arkeolojik araştırma da son derece katı bir hiyerarşi içinde yapılmaktadır. Kazı yöneticileri, sonuç olarak araştırma malzemesinin dağılımını, yayınları, alınacak izinleri, konferans konuşmacılarını, araştırma paralarını, bursları ve çalışma yerlerini belirleyen insanlardır. Ben bu yapıların dışında hareket ediyorum. Kazı yöneticileri benim görüşlerimi reddediyorlar, çünkü otoritelerinin altını oyduğumu düşünüyorlar. Akademik araçların oluşturulmasında insanlar, doktora tezi yazanlar ve üniversite öğrencileri, kendilerini hep kendilerinden beklenenlere göre ayarlamak zorundadırlar. Akademik işleyiş maalesef düşünce çoğulculuğunu teşvik etmiyor. Hatta tam tersine bir durum söz konusudur. Bu da akademik işleyişin galiba en büyük zaafıdır."

TROYA: BİTMEYEN EFSANE AMA...

Geçen yüzyıl içinde Küçük Asya arkeolojisinde önemli adımlar atıldığı da inkâr edilemez. Ancak bu adımlar, Zangger'e göre, örneğin Troya ile ilgili soruların bittiği ve yanıtların bulunduğu anlamına gelmiyor. Birçok eski soru geçerliliğini yitiriyor ve Eberhard Zangger eski sorulara bulunan yanıtlarla artık vakit yitirilmemesi gerektiğini savunuyor. Troya'daki kazılara da yeni sorular ışığında, yeni teknolojik araçlar ve yeni yöntemlerle yaklaşılmasını istiyor:

"Bence, Troya ile ilgili büyük sorular tıpkı 100 yıl önceki gibi, henüz tam bir yanıta kavuşamamış, açık sorulardır. Şehir ne büyüklükteydi? Halkın oturduğu evler ve çalışma yerleri nerede bulunuyordu? Troya'nın gücü ne kadardı? Liman neredeydi? Manfred Korfmann, Beşik Koyu'nun liman olduğunu söylemişti. Ama şu anda, suyun kalenin bulunduğu tepeye kadar ulaştığı ve gemilerin yanaştığı rekonstrüksiyonlar görüyoruz. Neden bu ticari mallar karada 10 kilometrelik bir yolu aşarak Beşik Koyu'na taşınmak zorundaydı? Troya üzerine son 20 yılda söylenen birçok şey benim için bir anlam ifade etmiyor."

EGE'DE BRONZ ÇAĞININ SONU

Batı Anadolu'da Luvi Uygarlığı'nın Tanımlanması

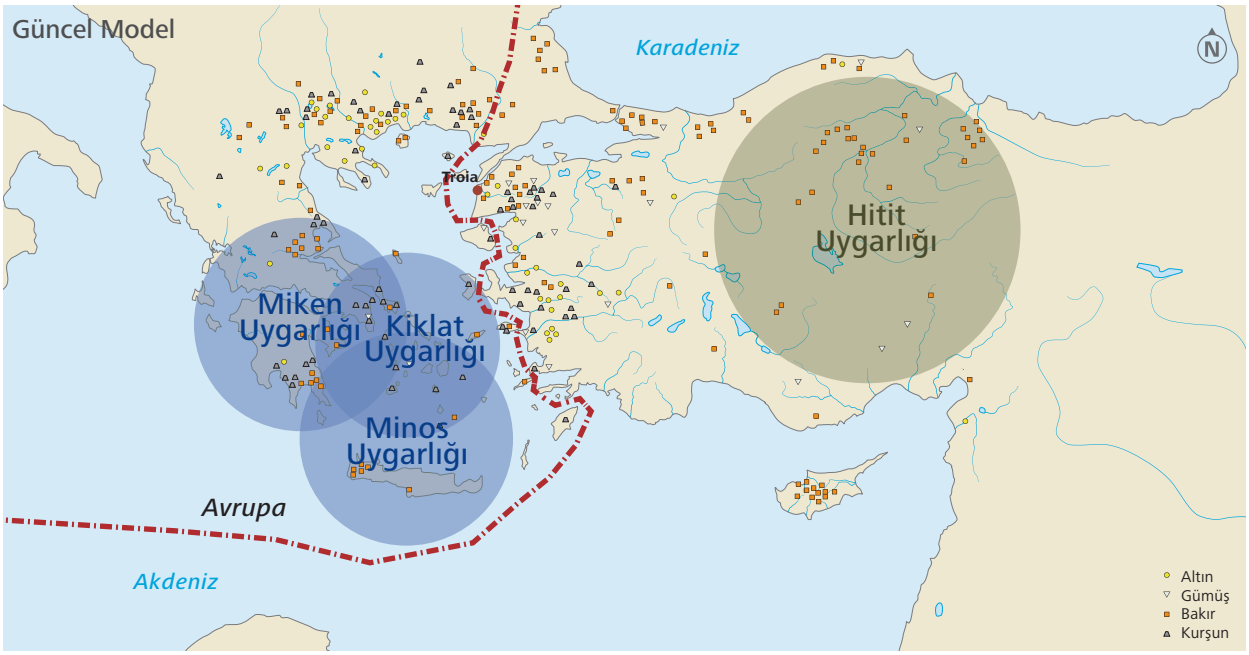

Ege bölgesinde Bronz Çağı'na dair günümüzde yaygın olan güncel model 1920'lere dayanır. Bu modele göre Avrupa'da üç Ege uygarlığı (Miken, Minos ve Kiklat), Ön Asya'nın merkezinde de sadece Büyük Hitit Krallığı bulunmaktadır. Bu model doğrultusunda aradaki bölgede (günümüzde Türkiye'nin batısına tekabül eden, haritadaki büyük boş alan) kayda değer herhangi bir medeniyet yoktur. Ama diğer taraftan en zengin maden yataklarının, devamlı akan sayısız nehir ve doğal limanların yanı sıra son derece verimli, ekilebilir toprakların da bu bölgede yer aldığı bilinmektedir. Ve bu toprakların orta yerinde de dünyanın en ünlü arkeolojik sit alanı olan Troia şehri bulunmaktadır.

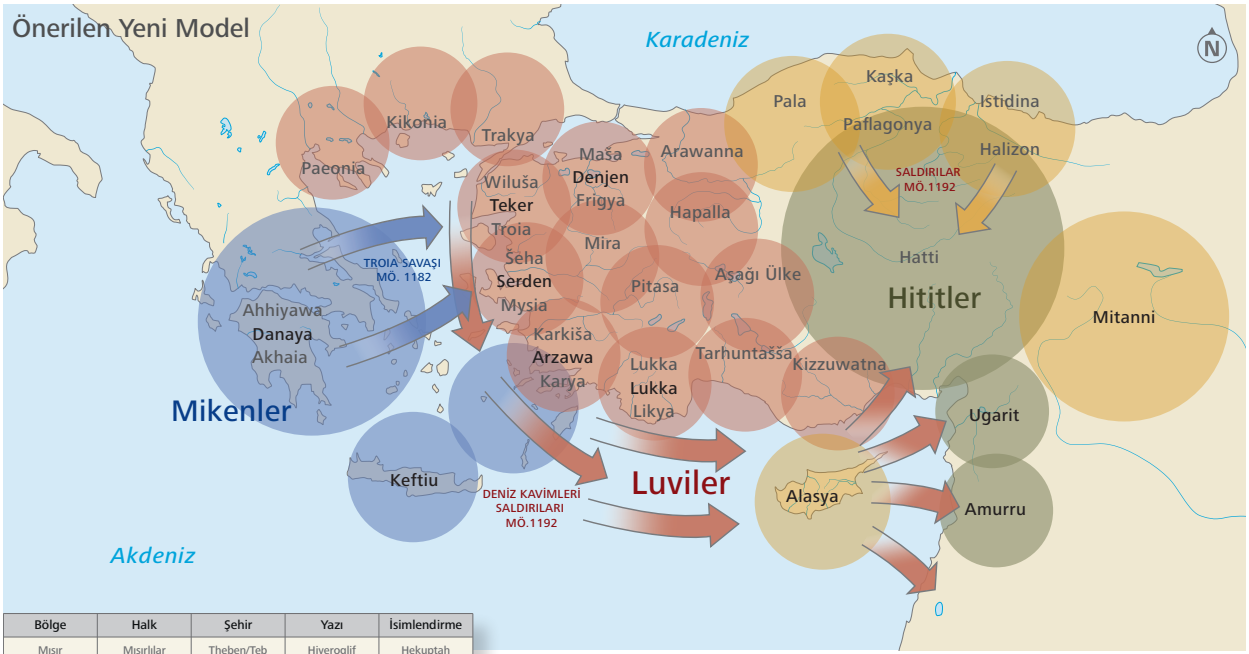

Bölge	Halk	Şehir	Yazı	İsimlendirme
Mısır	Mısırlılar	Theben/Teb	Hiyeroglif	Hekuptah
Yukarı Dicle	Asurlar	Asur	Çivi Yazısı	Ratenu
Orta Anadolu	Hititler	Hattuşaş	Çivi Yazısı	Hatti
Suriye/Filistin	Kenan	Kadeş	Çivi Yazısı	Amurru/Amoriler
Yunanistan	Akalar	Mikene	Linear B	Tanaja/Danae
Girit	Minos	Knossos	Linear A	Keftiu
Kıbrıs	Kıbrıslılar	Enkomi	Kıbrıs-Minos	Alaşya (Alasya)
Batı Anadolu	*Luviler*	*Apaşa, Troia, Millawanda*	*Luvi Hiyeroglifi*	*Arzava/Wiluša Mira/Lukka*

Ege bölgesinin Bronz Çağı sonu için önerilen yeni model Anadolu'nun batısındaki farklı küçük krallıkları da göz önünde bulundurmaktadır. Bu krallıklar yukarıda kırmızı daireler içerisinde Hitit (üst), Mısır (orta) ve Grek (alt) adları ile gösterilmişlerdir. Yeni model doğrultusunda bu krallıkların tamamı için konuştukları dilden dolayı "Luvi" adı önerilmiştir. Luvi krallıkları MÖ 1192 yılı civarında Kıbrıs'ı Hitit kontrolünden kurtarmak, Suriye'ye ve Hitit Krallığı'nın merkezi bölgesine güneyden saldırmak amacıyla koalisyon oluşturup, donanma kurarlar. Bu arada kuzeyli kavimlerin saldırıları da Hititler'in Anadolu'nun orta bölgesi üzerindeki hâkimiyetinin sona erdirilmesinde etkili olur. Daha sonra Miken devletleri de bir koalisyon oluşturarak, filo kurar ve Ege Denizi'nin doğu kıyılarındaki liman şehirlerine saldırırlar. Sonuçta Batı Anadolu'nun birleşik askeri birlikleri ile Mikenler Troia'da karşı karşıya gelirler.

Luwian Studies

© Eberhard Zangger 2015

"HİSARLIK'LA İLGİLENMİYORUM ASLINDA!"

Ünlü Alman-Fransız ortak kültür kanalı Arte'de ocak ayında, Troya üzerine, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Rüstem Aslan'ın açıklamaları üzerine kurulu bir film gösterildi. Aslan, "Korfmann Okulu" da diyebileceğimiz bir çerçevede çeşitli bilgiler verdi. Eberhard Zangger, Avrupa Kültür'e bu yaklaşımın eleştirel bir değerlendirmesini yaparken, bulunduğu yerle mevcut anlayışın uzlaşmasının mümkün olmadığına da dikkat çekiyor:

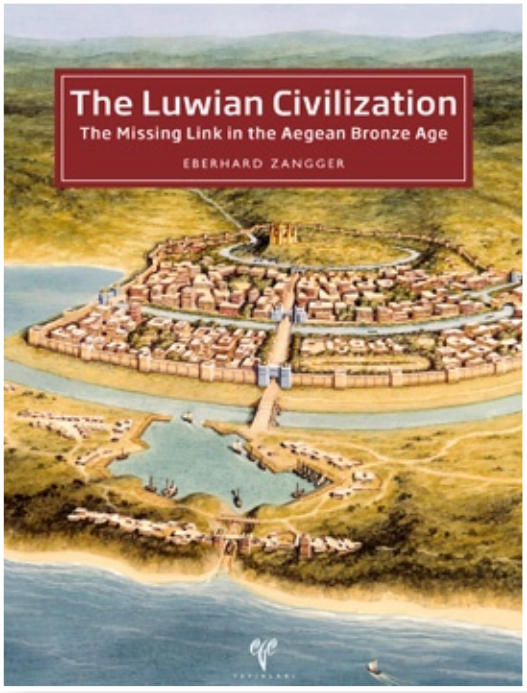

"Rüstem Aslan, incelemelerini, selefi Manfred Korfmann gibi, Hisarlık tepesinde yoğunlaştırıyor. Arte'deki filmde de sadece bu kalenin bulunduğu tepe konu ediliyor zaten. Bronz çağının geç zamanlarındaki tabakalar, bugünkü yüzeyin metrelerce üzerinde uzanıyordu oysa. Bugün Hisarlık'ta kazılar yapmak, ameliyatla kesilip alınmış bir ayağa pedikür yapmak istemeye benzer."

Eberhard Zangger, bugün Troya kazılarında neler yapılabileceği konusunda çok net görüşlere sahip:

"Geç bronz çağı tabakaları daha hâlâ alüvyon ovada bulunuyor, bunlar yüzeyin birkaç metre altında uzanıyorlar. Yapılması gereken şey, tepeyi değil, ovayı kazmaktır. Kaldı ki, Yunanistan'da Çingeneler bunu yapıyor. Çayırlara çadırlarını kuruyor ve Miken altını aramak için o çadırların içinde 5 metre derine kadar kazıyorlar. Eğer bir şey bulmak mümkün olmasaydı, herhalde böyle yorucu çabalar içinde olmazlardı."

İLERLEME DURDURULAMAZ

Peki bütün bu susku komplolarından ve Küçük Asya arkeolojisi çerçevesinde yürütülen "bilimsel iç savaşlardan" ne gibi sonuçlar çıkacak? Küçük Asya arkeolojisinde su başlarını tatmayı başaranlar neyi savunabilir mesela? Neyi engelleyebilirler veya yeni bir şey bulmak için ne gibi yollar açabilirler? Bu konuda Dr. Zangger'in kendisine göre bir yol haritası olduğu anlaşılıyor:

"İlerlemeyi durdurmak için çaba harcanabilir, ama ilerleme durdurulamaz. Bir kapıyı kapalı tutmak da bir kuvvete gereksinim duyar. Bir sonraki odaya girmek için kapıyı açmak, bu kuvveti o odada etrafı gözlemek için kullanmak, çok daha anlamlıdır. Daha somut olarak, şöyle: İnsanlar birbirleriyle konuşmalı, birlikte çalışmalı, yayınlarda ve konferanslarda değişik görüşlere izin verilmeli, tartışmalar teşvik edilmeli. Arkeoloji, halkta, siyasetçilerde, para kaynağı sağlayacak olanlarda devasa bir sempati potansiyeline sahip olurdu. Ne yazık ki, bu potansiyeli bugün yeterince kullanmıyor.

"Uygarlık coğrafyası, etnik grup değil"

Sadece Türkiye'nin değil, bütün bir batı düşüncesi tarihinin temellerini tartışmaya açan tezleriyle önce görmezlikten gelinen, hatta yerleşiklerin "artık kurtulduk" diyerek üzerine beton dökebildiklerini sandığı, ancak görmezlikten gelinmediği zamanlarda da fazla önemsenmeden tezleri ele alınan Eberhard Zangger, Luvi uygarlığını irdeleyen son kitabının İngilizce ve Almanca dünyada ele alınış biçimlerini kendi sitesinde bir soru-yanıt tablosu içinde değerlendirdi.

- Son zamanlarda gazetelerde yayınlanan yazılar, gazetecilerin kitabınıza olumlu yaklaştığı, uzmanların ise ana tezlerinizi reddetmeye eğilimli olduğu izlenimini yaratmaktadır. Bunu nasıl açıklıyorsunuz?

EBERHARD ZANGGER - *Gazeteciler kendilerine gönderdiğimiz kitabı okudular, konferansımın videosunu seyrettiler ve çoğu benimle uzun uzadıya konuştu. Medyanın şu ana kadar görüştüğü uzmanların kitabı okumak bir yana, ondan haberdar olduklarına dair en ufak bir emare görmedim. Bu araştırmacıların akademik özenleriyle ve titizlikleriyle gurur duyduklarını varsayıyorum. Ancak önyargılarını veya içgüdüsel tepkilerini kamuoyuna ilan etmekten başka bir şey yapmadıklarını görüyorum.*

- Kitabınızın ana noktalarını birkaç kelimeyle özetleyebilir misiniz?

EBERHARD ZANGGER - *Birincisi, Batı Anadolu'daki Orta ve Geç Bronz Çağı kalıntıları, Yunanistan, Girit ve Orta Anadolu'daki kalıntılara kıyasla yeterli düzeyde araştırılmamıştır. İkincisi, bu kadar büyük bir bölge ancak var olan arkeolojik verilerle doğa bilimlerine özgü yöntemler bir araya getirildiği zaman tam anlamıyla kavranabilir. Üçüncüsü, günümüze ulaşan bulguları bileşenlerine bölmek, tarihi olayları anlamayı zorlaştırır. Dolayısıyla eldeki kaynakları, yani belgelerle arkeolojik bulguları birleştirmeyi amaçlamalıyız. Ayrıca karmaşık meseleleri, örneğin bulgularımızı ustalıklı illüstrasyonlar yoluyla daha anlaşılabilir hale getirmeliyiz ve yeni fikirleri teşvik etmeyi amaçlamalıyız.*

- Gazetelere göre büyük bir devletin bugüne kadar görmezden gelindiğini öne sürdünüz. Bu gerçekten böyle mi?

EBERHARD ZANGGER - *Hayır, alakası yok. Großmacht [büyük devlet] fikrinin bu yazılara nasıl sızdığını hiçbir şekilde anlayamıyorum. Bu terim kitabımda sadece bir defa, 1946 yılına ait bir alıntıda geçmiştir. Bana göre Bronz Çağının sonlarında Doğu Akdeniz'de büyük devletler yoktu. Birçok bölge ağırlıklı olarak küçük krallıklardan oluşurdu, dolayısıyla siyasi tablo bölünmüş bir haldeydi. Bu durum Yunanistan, Suriye, Kenan Ülkesi ve Batı Anadolu açısından geçerli olduğu kesindir. Bu bölgelerdeki devletler zayıf federal ittifaklar oluşturmaktan öteye gitmezdi. İttifak dönemlerinde bu devletlerin siyasi ve askeri gücü, iktidarın ne kadarının küçük kralların, ne kadarının büyük hükümdarın elinde olduğuna bağlıydı.*

ELDEKİ BELGELERLE ARKEOOLOJİK BULGULARI BİRLEŞTİRMEYİ AMAÇLAMALIYIZ

- Michael Galaty, askeri ittifakın uluslararası bir savaş anlamına geleceğini ve çok az sayıda arkeoloğun Bronz Çağı sonlarıyla ilgili bu tür bulgular tespit ettiğini söylüyor. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir?

EBERHARD ZANGGER - *Siyasi ve askeri yapı konusundaki bilgilerimiz tamamıyla o dönemin belgelerinden ve kahramanlık çağıyla ilgili daha sonraki döneme ait metinlerden kaynaklanmaktadır. Bu belgelere göre sıklıkla yeni askeri ittifaklar ve konfederasyonlar oluşurdu. Deniz Kavimlerinin Yazıtları olarak bilinen belgelerde bu istilalara katılmış kavimler teker teker sıralanmıştır. Kadeş Savaşının tasvir edildiği yazıtlarda Büyük Hitit kralı II. Muwatalli'nin yanında yer alan güçler sıralanmıştır. MÖ 1400 yıllarında Assuva Federasyonunun Batı Anadolu'da güçlerini birleştiren 22 küçük devletten oluştuğunu biliyoruz. Hattuşa'da bulunmuş çeşitli metinler büyük kralların, kendilerine karşı kurulmuş ittifaklarla karşı karşıya kaldığını gösterir. Bir de tabii İlyada'da, Ege Denizinin her iki tarafındaki orduları oluşturan birliklerin ayrıntılı bir şekilde sıralandığı Gemi Katalogu ve Troia birlikleri var. Bunlar askeri ittifaklara dair en iyi bilinen kaynaklardan bazıları, daha başka birçok kaynak da var.*

- Luviler bugüne kadar görmezden gelinmiş bir etnik grup mudur?

EBERHARD ZANGGER - *En azından benim açımdan öyle değil. Ben zaten böyle bir şey kast etmedim. Hatta etnik gruplarla ilgilenmediğimi açıkça ifade etmek için olağanüstü çaba sarf ettim. Benim bu kitapta kast ettiğim, yetki alanıdır. Kitapta belirli bir insan grubu değil, belirli bir bölge ele alınmıştır. Bizim hakkında az bilgi sahibi olduğumuz, Luvi dilini konuşan sosyo-dilsel insan grubu değil, orada o dönemde yaşayan insanlara atfedilmesi mümkün olan veya olmayan etnik soydan bağımsız olarak Batı Anadolu bölgesidir.*

- Jörg Klinger, etnik bir grubu tanımlamanın yüzyıl öncesine ait bir düşünce tarzını yansıttığını söylüyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

EBERHARD ZANGGER - *Tamamıyla katılıyorum. Araştırmacılar bir yüzyıl kadar önce iletişimi kolaylaştırmak amacıyla Mikenler, Minoslular, Hititler gibi kavramlar ortaya attılar. Günümüzde bu terimlerin yanıltıcı olduğunu biliyoruz. Akhilleus gerçekten var olduysa bile, kendisini kesinlikle bir Miken olarak görmemiştir. Bu düşünce şekli artık geçmişte kaldıysa da Jörg Klinger'in The Hittites [Hititler] başlıklı bir kitap yazmasına engel olmamıştır. Ancak günümüzde Ege bölgesinin Bronz Çağı konusunda yürütülen araştırmalar hâlâ büyük ölçüde bir yüzyıl kadar önce tanımlanan modelleri temel alır. Ancak Batı Anadolu söz konusu olduğu zaman bu modellerde büyük bir eksiklik söz konusudur. Son zamanlarda araştırmacılar Mikenlerle Hititlerin yetki alanlarını giderek genişletmiş, bu şekilde bu eksikliği tamamlamaya çalışmıştır. "Batı Anadolu'nun Devletleri"nden söz etseydim işim çok kolaylaşacaktı. Miken, Minos ve Hitit kavramları zaten son derece iyi bilindiği için, Batı Anadolu'da yaşayan insanlardan "Luviler" olarak söz etmeye karar verdim. Bu terim her halükârda etnik bir birimi değil de soyut, grafik bir fikri temsil eder. Yayınlarımın hepsinde bunu açıkça ifade ediyorum.*

- Bazı yazılarda yerleşik arkeolojiyi eleştirdiğiniz öne sürülüyor. Öyle mi gerçekten?

EBERHARD ZANGGER - *Bir yüzyıl kadar önce, Ege'nin Bronz Çağı bir disiplin olarak algılandığında ortaya atılan modelleri tabii ki eleştiriyorum. Bildiğim kadarıyla bütün arkeologlar onları eleştirir. Ancak söz konusu tartışma o kadar aşağılayıcı bir düzeyde yer alıyor ki, arkeoloji metodolojisinin eleştirilmesini zorunlu kılıyor. Medyada ifade edilen uzman görüşlerinde gördüğümüz yüzeysellik ve çarpıtmalar, şu ana kadar arkeolojiye ilgi duyan insanları bile bu alandan soğutuyor. Benzer bir süreci Troia konusundaki tartışmalarda da gördük. Almanca konuşulan ülkelerde arkeoloji, bireysel saldırılar içermeyen objektif bir tartışmaya izin verecek kültürden yoksun.*

- Sizin kitabınız açısından bu kutuplaşma nasıl gerçekleşti?

EBERHARD ZANGGER - *Olanları özetleyecek olursak, yeni bir kitap yayınlandı. Yazarı bilim alanında yazan bir gazeteciye bu kitaptan bir tane gönderdi. Gazeteci, kitapta ele alınan çeşitli yönlerden, geniş bir izleyici kitlesine ilginç geleceğine inandığı bir konu seçti. Yazısı, yazar açısından oldukça alakasız olsa da sadece bu konuya odaklandı. Gazeteci, konuyu daha da heyecan verici hale getirmek için söylenilenleri abarttı ve örneğin İlk Dünya Savaşının keşfedildiğini ilan etti. Bu da yazıyı kitabın anlatmayı amaçladıklarının bir tür karikatürü haline getirdi. Konunun uzmanları da bu karikatürle karşı karşıya kaldı. Aslında uzman olduklarının söylenmiş olmasına rağmen ne yazarı, ne önceki eserlerini tanıyorlardı ve yeni kitabı görmemişlerdi bile. Ama yine de, karşılarındaki konunun apaçık şekilde gülünç olmasına rağmen, hakkında birbirinden farklı ve bilgece görüşler sunmaları bekleniyordu. Ve tabii ki yorumları yıkıcı bir etki yaratacaktı. Eğer böyle yapmasalar uzman olarak konumları tehlikeye düşerdi. Ve söylediklerinin, eleştirdikleri fikirlerden daha temelsiz olduğunun farkına varmadılar. Bilimsel diyalektiğin düzeyinin bu kadar düşebileceğini görmek çok korkutucu. Bu tartışmaların yüz yıldır devam ede geldiğini görmek insanı teselli etmiyor. Anadolu arkeolojisinde en önemli keşifleri borçlu olduğumuz araştırmacılara da meslektaşları hep çok çektirmiştir.*

- Bundan sonra ne olacak?

EBERHARD ZANGGER - *Arkeolojide doğal bilimler amacına ulaşacak, bunun başka yolu yok. Şu anda tanık olduğumuz şey, "kendilerine" ait olarak gördükleri sit alanları veya disiplinler konusundaki yorumlar üzerinde tekel iddia eden Manfred Korfmann gibi yetkililerin gösterdiği tepkidir. Bu çok hiyerarşik, otoriter bir yaklaşımdır. Toplumun birçok bölümünde bu zihniyet yerini, uzlaşmayı temel alan, en güçlü ve ikna edici argümanların baskın olduğu bir yaklaşıma bırakmıştır. Bu değişim, geç de olsa arkeoloji alanına da ulaşacak. 1960'ların sanayi baronlarına olduğu gibi, akademi alanındaki kurucu babaların da yerini uzun zamandır söz konusu olan sorunlara daha etkili çözümler bulan teknokratlarla pragmatistler alacak.*

- Son olarak ne söylemek istersiniz?

EBERHARD ZANGGER - *Kitabım şu ricayla sona eriyor: "Kazmaya devam edin – ve lütfen daha derini kazın!" Şimdi şunu da eklemek isterim: Okuyun – ve lütfen daha dikkatli okuyun!*

www.luwianstudies.org

PoliTeknik
OCAK/ŞUBAT 2017 | Sayı: 55 |
Almanya'nın Köşeye Sıkışma Korkusu ya da "Savaşsız" 3. Paylaşım Dönemi (mi)?
www.politeknik.de
info@politeknik.de

CARL ORFF

CARMINA BURANA

HALİT ÇELİKBUDAK

FRANKFURT

Görseller: **www.commons-wikimedia.org**

Müzik tarihinde Carl Orff'a benzeyen bir şahsiyet bulmak zordur. Alman besteci Carl Orff büyüleyici bir bestecidir. Eserlerinde dinleyiciyi bir anda etkileyen büyük korolar ve büyülü vurmalı çalgılar aracılığıyla insanlığın mistik yönünü ortaya çıkarmayı hedefler.

En ünlü eseri Carmina Burano dev bir kantattır. Büyük koro ve büyük orkestra için dev bir kantat olan Carmina Burana için sahnede aslında beş yüz koro elemanı ve üç yüz icracı (bunların otuzu vurmalı çalgılardır) olmak üzere sekiz yüz kişinin bulunması gerekmektedir.

Carl Orff eserlerini tiyatro yönetmenliğinden gelen deneyimle hep teatral bir üslupla yazar. Orff'un ideal oyuncusu şarkı söylemeyi bilen, tiyatro yapabilen, düzgün konuşan, ama aynı zamanda dans edebilen bir sanatçıdır. Oyuncu bunu yapmak zorundadır, çünkü Orff'un besteleri bunu gerektirmektedir.

Klasik Batı Müziği ile ilgilenenler bilir... İlgisi olmayanlar da dinleyince mutlaka "Ben bunu daha çok defalarca dinlemiştim" der... Pek çok filmde, reklamda, televizyon programlarında kullanılan, her yıl çeşitli ülkelerde defalarca sahnelenen Carmina Burana'dan bahsediyorum... Tam adıyla Alman besteci Carl Heinrich Maria Orff'un ünlü eseri...

Carl Orff, 10 Temmuz 1895'te Münih'te doğar ve uzun süren bir hastalık sonucu 29 Mart 1982'de yine Münih'te ölür. Külleri Bavyera'da Andechs Benedikt Manastırı'nın Kilisesi'nde gömülmüştür.

BÜYÜK SAVAŞLAR VE YIKIMLAR KUŞAĞININ BİR ÜYESİ

Carl Orff hayatı boyunca, bir imparatorluğun yıkılışına. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarına, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ulusların tekrar doğuşuna, daha sonra yaşanan Soğuk Savaş'a, ve 1960'lar ile küreselleşen Dünya'ya tanık olmuş bir kuşağa ait...

Babası Heinrich Orff tarafı askeri bir soylu aile. Her iki dedesi general... Ayrıca dedelerinden biri askerliğinin yanı sıra tarihçi, diğeri de matematik ve astronomi alanında uzman... Annesi Paula ise yetenekli bir piyanist... Müzik sevgisini annesinden alır. Beş yaşından itibaren piyano, çello ve org dersleri görür. Katı bir disiplini altında çocukluk dönemi geçirir. Küçük yaştan itibaren tiyatroya da düşkündür. Henüz çocukken evde kukla tiyatrosu için oyunlar yazıp besteler yapar.

17 yaşına geldiğinde bir opera ve pek çok şarkı besteler. 1913-14 arasında Münih Kraliyet Müzik Akademisi'nde Müzik Pedagojisi okur. 1916'da ünlü Münih Tiyatrosu Orkestrası yöneticisi olur, ancak

1 Ağustos 1917'de

askere alınır. Doğu cephesinde savaşa katılır. Topçu ateşinde siperde toprak altında kalır. Kurtarılır. Bir yılı aşkın tedavi sırasında zaten savaş sona erer. Savaş sonrası Mannheim Ulusal Tiyatrosu ile Darmstadt Saray Tiyatrosu orkestrası şeflikleri yapar. Orff, bu yılları kendini tam keşfedemediği yıllar olarak anar.

1919'da Münih'e dönen Orff, 1921'de aktris Alice Solscher (1891-1970) ile evlenir. Bestecinin tek çocuğu Godela doğar. Evlilikleri uzun sürmez, sekiz yıl sonra ayrılırlar. Carl Orff daha sonra

1939-1953 arasında Gertrud Willert, 1954-1959 arasında Luise Rinser evli kalır. 1960'da da Liselotte Schmitz ile evlenir.

DÖNÜM NOKTASI: BERLİN KONSERİ

Bu arada çeşitli besteler yapan Carl Orff için 1 Mart 1921'te Berlin'de bir konser düzenlenir. Konserde Orff'un, yazar, şair Franz Werfel'in şiirlerden yaptığı besteler icra edilir.

(Franz Werfel'in öyküsü ayrıca ilginçtir: Werfel, "Musa Dağ'ında Kırk Gün" kitabının da yazarıdır. 1890 yılında Prag'da doğar, varlıklı bir Yahudi ailenin oğludur. Edebiyata yönelir. Franz Kafka'nın arkadaşı olan Werfel, gençlik yıllarında şiirle uğraşır. Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra Viyana'da ve Berlin'de serbest yazar olarak çalışır. Şiirler romanlar, tiyatro eserleri yazar. Nazilerin yükselmeye başlamasıyla birkaç ülke dolaştıktan sonra ABD'ye yerleşir ve 1945 yılında bu ülkede ölür. 1930 yılında karısıyla birlikte Mısır, Filistin, Suriye ve Lübnan'ı içeren Ortadoğu gazisine çıkar. 1933 yılı kasım ayı sonunda Avusturya'da söz konusu kitabı Almanca yayınlar. Roman 1915 yılında Ermenilerin Anadolu'dan tehcir etme kararının, Antakya Musa Dağ'daki Yoğunoluk köyüne tebliğ edilmesiyle başlar. Romanın kahramanı Gabriel Bagratyan'ın köyde örgütlediği Ermenilerle birlikte Musa Dağı'na çıkıp, 4 Ağustos 1915'ten itibaren sürdürdüğü kırk günlük direnişin öyküsünü anlatır. 29 Ocak 1934 günü Nazi hükümetinin Propaganda Bakanı Goebbels "Musa Dağı'nda Kırk Gün" kitabının yasaklandığını açıklar.)

Berlin konseri müzik eleştirmenleri tarafından yerden yere vurulur. Sadece Berlin Prusya Müzik Araştırmaları Bölümü Başkanı Curt Sachs ona sahip çıkar. Curt Sachs, müzik bilginidir. Berlin Üniversitesi'nde müzik tarihi dersleri verir. Curt Sachs, Orff'a eski yüzyılların eserlerine yönelmesini önerir, örneğin İtalyan Monteverdi'yi incelemesini öğütler. Carl Orff, daha önceki çalışmalarını bir tarafa bırakarak, yeniden öğrenmeye başlar. Cladio Monteverdi'nin dünyasına girer. Onun eserlerini tekrar tekrar inceleyerek onlara yeni şekiller verir. Büyük bir istekle bu eserlerin iç yüzünü anlamak gayreti içinde ilerleyip kendi stilini yaratmaya çalışır.

Carl Orff, Carmina Burana **İran 1976**

BİR SAHAFTA BULUNAN KİTAPLA BAŞLADI HER ŞEY

TALİHİN YÜZÜNE GÜLDÜĞÜ AN

Carmina Burana, 1803 yılında Münih'in güneyinde Bavyera bölgesindeki Benedikt Manastırı'nda bulunmuş, ortaçağdan kalma (tahminen 13'üncü yüzyıl) el yazmalarıdır. Bu yazıtlar 13. yüzyıl kültürel ve sosyal yapısını anlatır. Çoğu bölümleri ortaçağ Latincesi, bazı bölümleri de ortaçağ Almancası kullanılarak yazılmıştır. Müstehcen, kaba ancak samimi bir dili vardır. Talih, kader, aşk, sevgi, doğa, içki, eğlence gibi konular içerir. Bu yazmalar 1803 yılında bu manastırları denetlemekle görevli Christoph von Aret tarafından bulunur. Johann Andreas Schmeller tarafından düzenlenip 1847 yılında "Carmina Burana" (Benediktbeuern Şiirleri) adıyla yayınlanır. El yazmaları Münih Ulusal Kütüphanesi'nde saklanmaktadır.

Carl Orff, Würzburg'da antikacıda/sahafta bu kitabı görüp alır, bunu "talihin yüzüne güldüğü an" olarak nitelendirir. Orff şöyle anlatır: "Bu kitap, 1934 kutsal perşembe günü elime geçti. İlk sayfasını açtığım anda, "Talih İlâhı Fortuna ve Çemberi" tasvirini ve hemen altındaki şu satırları gördüm: O Fortuna / velut luna /stata variabilis... Sayısız görüntü ve kelime gözlerimin önünde uçuşmaya başladı. Bu şiirlere aşina olabilmek kolay değildi ama kafamda o anda yeni bir sahne eseri fikri belirdi. Bu eserde şarkılı ve danslı korolar olacak, buradaki tasvir ve metinlerin sırası takip edilecekti."

ORTAÇAĞDA AŞK, DOĞA, İÇKİ VE KUMAR...

Carmina Burana, metin olarak 13'üncü yüzyıl kıta Avrupa'sının kültürel ve sosyal yaşamını yansıtır. 318 şarkıdan oluşur. Ritmik ve metrik yapıya sahip olan bu şarkılar, içerik bakımından üç bölümde toplanır. İlk bölüm ahlak öğretileri ve taşlama niteliğindeki metinlerden, ikinci bölüm sevda şarkılarından oluşurken; üçüncü bölümde içki ve kumar üzerine şarkılar bulunur. En sonda ise dinsel içerikli uzun diyaloglar yer alır.

Orff, tarihçi, dil uzmanı Hoffman'nın yardımıyla şiirleri okuyup ayıklar. Şiirlerin ritmik sürükleyiciliğinin ötesinde, zengin vokal müzikaliteleri ve Latin dilinin ifade gücünden çok etkilenen Carl Orff, daha sonra hızla ilerlemesini "Müzik şiirden güç alarak hızla gelişti" diye anlatır.

Örneğin, yoğun ve uzun bir kış yaşadıktan sonra, baharın sevincini Carmina Burana'da şöyle yazmışlar:

"Yeni gelen baharın şen yüzü gülüyor /
Gitsin artık yenilen zorba kış buradan...
Her şeyi düzeltir güneş saf ve güzel /
Yenilenir Nisan'la
Aşka doğru yönelir erkeğin kalbi /
Ve mutlu insanlara hükmeder genç Tanrı..."

CARL ORFF'UN HEYECANI

Daha şiirlerin içeriğini tam olarak anlamadan, kafasında yeni bir sahne eseri fikri oluşan Orff, şöyle anlatıyor: "Bu eserde şarkılı ve danslı korolar olacak, buradaki tasvir ve metinlerin sırası izlenecekti. Aynı gün, 'O Fortuna' başlıklı ilk koro kısmının partisyon taslaklarını hazırladım. Bu geniş şiir koleksiyonu içinde uykusuz bir gece sonrasında 'Fortune plango vulnera' adlı ikinci koro bölümü ortaya çıktı. 'Ecce gratum' başlıklı üçüncü koro bölümü ise Paskalya sabahında kâğıda döküldü."

Orff, bir kaç hafta içinde ana metni tamamıyla provaya hazır hale getirir.. Böylece haziran ayı başlarında Mainz şehrindeki yayıncı Schott Yayınevi'ne giderken elinde sadece daktiloyla yazılmış bu metin vardır: "Müzik kafamda o kadar tamamlanmış ve canlı bir halde duruyordu ki, notaya bile ihtiyaç duymadım. Partisyon hakkında sorulan bir soru karşısında, böyle bir şeyin henüz mevcut olmadığını ve birkaç not dışında belli bir kayıt tutmadığımı itiraf etmek zorunda kaldım."

Carl Orff partisyonun bir kısmını 1935 baharında, temize çekilmiş halini ise 1936 yılı ağustos ayında tamamladı. Bu eser içerik ve biçim yönünden farklılık gösteren 3 bölümden oluşur. İlk bölüm doğayı ve aşkı dile getirir. Başlangıç korosu talih tanrıçası Fortuna'ya saygılarını sunar. İçeriği sonsuz değişimdir. Sadece erkeklerin yer aldığı ikinci bölüm meyhanede geçer. Kaba saba, açık saçık sözlerle dolu içki şarkıları söylenir. Üçüncü bölüm sevgi konusunun işlendiği bir soprano solo ile başlar. Ardından baritonun ateşli bir kur yaptığı şarkı gelir. Sopranoyla karşılıklı söyleşirler. Erkekler şaka yollu bu mutlu çiftten söz ederler. Koro buna çocuk şarkılarını andıran zarif, sevimli bir ezgiyle katılır. Sevgi ve aşk itiraf edilir. Kendinden geçen koro, güzellik tanrıçası Venüs'ü kutlar ve başlangıçtaki "O Fortuna" bölümü yenilenir.

ORFF, PARTİSYONUN TEMİZE ÇEKİLMİŞ HALİNİ 1936'DA TAMAMLADI

Carmina Burana **Staatsoper Stara Zagora**

BAZI ELEŞTİRMENLERİN HİÇ CİDDİYE ALMADIĞI BİR BAŞYAPIT

Eserin müzikal olarak ana teması yedi bölüme ayrılmıştır -büyülü rakam- ve toplamı kırk dokuz yapacak şekilde yedi kez arka arkaya tekrarlanır. Burada antik doğu bilgelerince tasarlanan insanın yedi sayısıyla belirlenen yapısı karşımıza çıkar.

ÖNCE FRANKFURT'TA SESLENDİRİLİR

Carmina Burana, 8 Haziran 1937 günü Frankfurt'ta ilk kez seslendirilir. İzleyicilerin gösterdiği ilgiye karşılık bazı eleştirmenler, "ciddi bir yapıt" olmadığını ileri sürerler. Ama eleştiriler Orff'u etkilemez. Yayıncısına "Daha önce yazdığım bütün eserlerimi yırt. Carmina Burana benim seçkin eserlerimin bir başlangıcıdır" diye yazar. Böylece besteciliğinin ilk yıllarında geleneksel formlarda yazdığı eserler rafa kaldırılır.

Orff, Carmina Burana başarısından sonra Yunan tiyatrosuyla ortaçağ oyunlarından esinlenen iki kantatı daha müziğe döker. Bunlar Carmina Burana ile eski Verona dilinde yazılmış şiirleri bestelediği Catulli Carmina... Çoğunu İsa'dan yüzyıl önceleri yaşamış Latin ozanı Catull'un dizeleri oluşturur. Mutluluk, ihanet, düş kırıklığı, kıskançlık, ret ediliş ve bedensel tutkuyla örülüdür bu dizeler. İkincisi ise eski Yunanca şiirleri bestelediği aşk tanrıçası Afrodit'i konu alan Trionfo di Afrodite'idir. (Afrodit'in zaferi)... "Trionfo di Afrodite" ise kadın Yunan ozanı Safo ve gene Yunan oyun yazarı Euripides'in dizeleriyle işlenmiş antik bir zifaf törenidir. Evlenecek olan gençlerin arkadaşlarına vedası, zifaf odalarına giriş töreni, Afrodit'in zaferi... Orff'un bu kantatları birleştirerek oluşturduğu "Tironfi" üçlemesi pek çok ülkede en çok seslendirilen eser olur.

Carl Orff, 1950'den ölümüne kadar Münih Yüksek Müzik Akademisi'nde beste dersleri verir. 1955 yılında Tübingen, 1972'de Münih Üniversitesi'nde fahri doktor olur. 1965'te Frankfurt kenti Goethe Madalyası verilir. 1972'de ayrıca Alman büyük liyakat madalyasına layık bulunur. 1956 yılında "Pour la Merite" nişanı verilir. 1940 yılında bir sahne üçlemesi olarak Monteverdi'nin eserlerinden

düzenlediği “Yakarışlar” adlı oyunu, 70’inci doğum yılı dolayısıyla 1965 yılında sahneye konur. 1961’de Salzburg’da müzik öğretmenlerini eğitmek amacıyla Orff Enstitüsü’nü kurar.

Orff’tan yararlananlar arasında 1954-59 arasında Münih’te Akademi’de burslu öğrenci statüsüyle okuyan besteci Ferit Tüzün de vardır. Ferit Tüzün (1929-1977), erken denebilecek bir yaşta ölen değerli bir besteci... Tüzün, Ankara Devlet Konservatuvarı’nda okuduktan sonra gittiği Almanya’nın Münih şehrinde Carl Orff ve Karl Amadeus Hartmann gibi bestecilerin desteğini görür. 6 Ocak 1977 tarihinde getirildiği DOB Genel Müdürlüğü görevindeyken o yılın 21 Ekim günü geçirdiği bir kalp krizi sonucunda yaşama veda eder. “Midas’ın Kulakları” dışında, Tüzün’den geriye, aralarında “Çeşmebaşı”, “Çayda Çıra”nın da yer aldığı çeşitli bale müzikleri ve senfonik yapıtlar kalmıştır. Ama Tüzün denildiğinde belki de akla gelen ilk eseri, “Esintiler” (1965) adlı üç bölümlü orkestra süitidir.

MÜZİK EĞİTİMCİLİĞİ

Besteciliğinin yanı sıra müzik eğitimcisi de olan Carl Orff’un, Münih’te müzikli jimnastik öğretmeni, yazar Dorothea Günther’le tanışması yaşamında diğer bir dönüm noktasıdır. Beraber çocuklar için ritmik ve uygulamalı jimnastik okulunu kurarlar. Orff’un bu okulda görevli Gunild Kleeman ile birlikte çocuklar için müzik eğitimine de yönelir. Gunild Kleeman (1902-1990) müzik ile hareket konusunda çalışmalar yapar. Müzik eğitiminde yeni yollar arayan Orff da çocukların hemen kavrayabileceği en basit çalgılama biçiminin, vurmalı çalgılar olduğunu düşünür. Ona göre ilk çağlardan bu yana kullanılan vurmalı çalgılar, müzik eğitiminde başlangıç olabilirdi. Orff ve Kleeman buradan yola çıkarak "Schulwerk" (Okullarda Müzik Eğitimi) adlı projesini hazırlarlar.

Orff Metodu, yani Orff-Schulwerk çocuklara temel müzik eğitimi vermek için çocuğun alışık olduğu elemanları kullanarak tamamen doğal yolla öğrenmeyi teşvik eden bir metottur. Bu metodun en temel öğesi, dans, müzik, konuşma, dil, vücut, ve hareket birlikteliğidir. Bu temel öğeleri kullanarak, çocukta müzikal yönden gelişme sağlanır. Aynı zamanda bu gelişmeyle birlikte, çocukta öğrenme disiplini, grup sorumluluğu alma, başkaları ile çalışmayı öğrenme ve dikkat becerilerinin geliştirilmesi sağlanmaktadır. Bu konuyla ilk yayınlarını 1930-1934 yıllarında yapar.

Carl Orff, müzik eğitimiyle birlikte çalgılar da tasarlar. Orff çalgıları, biçim olarak Afrika, Güneydoğu Asya ve Endonezya çalgılarından esinlenilmiştir. Orff çalgılarının tasarımı çocukların, zillerin, davulların, ksilofonların (xylphone), metal

"**ORFF METODU**", DANS, MÜZİK, KONUŞMA, DİL, VÜCUT VE HAREKET BİRLİKTELİĞİDİR

çalgıların, yaylıların ve diğer halk çalgılarının tınılarına adapte olabilecekleri şekilde yapılmıştır. Çelik üçgen, kastanyet, zil, tef, marakas, timpani, ksilofon, metalofon ve ritim çubukları "Orff çalgıları" olarak kullanılır. Okul, 1944 yılında Naziler tarafından kapatılır. Ancak dört yıl sonra yıl sonra Orff'un bazı dans müziği kayıtlarının radyolarda rastlantı olarak yayınlanması, geliştirdiği yöntemlerin Almanya'da yayılmasını sağlar ve çocuklar için müzik yayını yapan radyo programları başlar. Orff'un geliştirdiği teknikler şimdi pek çok ülkede kullanılmaktadır.

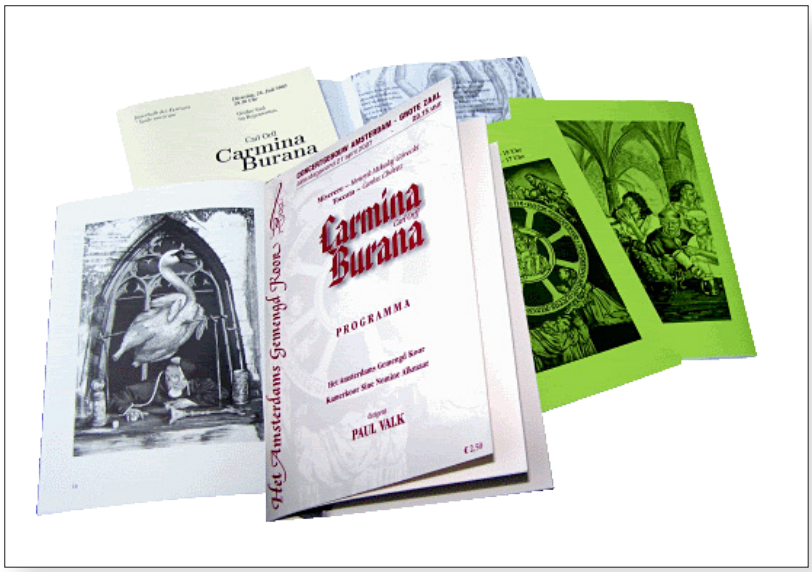

CARL ORFF'UN GİZEMLİ DÜNYASI

Besteci Carl Orff'un en gizemli yanı onun Nazi olup olmadığıdır. Bu konu çok tartışmalıdır. Nazi partisine (NSDAP) üye olduğuna dair bir belge bulunamamış, ancak onun Hitler döneminde herhangi bir baskıya uğramadan çalışmalarına devam etmesi bu yöndeki kuşkuları hep yaşatmıştır. Bu konuda en son Kanadalı tarihçi Michael H. Kater bir araştırma yapmış... Kater'in araştırması Orff'un politika ile ilgilenmeyen bir besteci tasviri ortaya çıkarmakta... Ancak bunun yanı sıra sanat çalışmalarını rahatlıkla sürdürebilmek için iktidar ile iyi geçinmek gerektiğini düşünen bir kişi olduğu da Kater çalışmalarında ortaya çıkıyor.

Hitler yönetimi ile iyi geçinen Carl Orff, diğer yandan Nazi yönetimine sipariş üzerine iki de beste yapar. 1936 Berlin Olimpiyatları'nın açılışında 7 bini aşkın çocuğun Berlin Stadyumuna girişinde çalınan "Einzug und Reigen der Kinder" isimli parçayı besteler. Diğeri ise 1939 yılında Frankfurt Şehir Yönetimi'nin siparişi üzerine Şekspir'in "Bir Yaz Gecesi Rüyası" isimli eserini sahne için yeniden düzenler.

ORFF VE BEYAZ GÜL

Alman besteci Carl Orff'un biyografisindeki temel taşlardan birini de "Beyaz Gül" (Weisse Rose) konusu oluşturmaktadır. Beyaz Gül, 1940-1943 yıllarında, Nazi döneminde direniş gösteren Münihli bir öğrenci grubunun adıdır. "Beyaz Gül" adının tam olarak nereden geldiği bilinmiyorsa da, kötülüğe karşı saflık ve masumiyet anlamına geldiği açıktır. Grup, Münih Üniversitesi'nden beş öğrenci ile onların felsefe profesörü olan Kurt Huber'den oluşuyordu. Bu öğrenciler

Sophie Scholl, erkek kardeşi Hans Scholl, Alex Schrommel, Christian Probst ve Willi Graf'tır. Gençler, Münih çevresinde bildiri yazıp dağıtma ve duvarlara yazı yazma eylemleri gerçekleştirirler. 18 Şubat 1943'te, 24 yaşındaki Hans ve 22 yaşındaki Sophie Scholl kardeşler yine bildiri dağıtırken üniversitenin hademesi Jakob Schmied tarafından fark ve ihbar edilir. İki kardeş yakalanıp tutuklanır. 22 Şubat

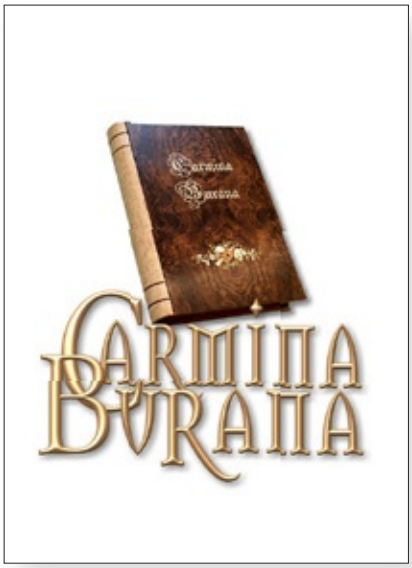

1943'te idam cezasına çarptırılarak aynı gün infaz edilirler. 19 Nisan 1943 tarihinde Schmorell, Probst, Graf ve Huber de ölüm cezasına çarptırılır ve ceza infaz edilir. Sempatizanları da çeşitli hapis cezalarına mahkûm olur.

İdam edilen Prof. Kurt Huber, besteci Carl Orff'un kişisel arkadaşlarından birisidir. Kurt Huber'in tutuklanmasından sonra Huber'in eşinin, Orff'un ilişkilerini kullanarak kocasını kurtarma yalvarışlarını "Huber ile yakınlığının ortaya çıkması durumunda her şeyini yitireceği" gerekçesi ile geri çevirdiği belirtiliyor. 1986'da bu olayı beyaz perdeye aktaran "Beyaz Gül" adında bir film yapılmış, 2005 yılında da "Sophie Scholl-Son Günler" (Sophie Scholl-Die Letzen Tage) adında, grup üyelerinden Sophie Scholl'ün idamından önceki günlere odaklanan bir film çekilmiştir.

PROF. DR. EMEL HUBER ANLATIYOR

Prof. Kurt Huber, Almanya'da Duisburg-Essen Üniversitesi Türkoloji Bölümü Öğretim Üyeleri'nden Prof. Dr. Emel Huber'in kayınpederidir. Prof. Dr. Emel Huber, "Beyaz Gül" üzerine yazdığı kitapta bu konuyu şöyle anlatıyor:

"Kayınvalidem Clara'nın anlattıkları arasında bana en ilginç gelen birisi de aslında savaş sonrasına ilişkindir. Savaşın bitiminden sonra müttefikler, özellikle de ABD, 'Entnazifizierung' diye adlandırılan 'Nazilikten arındırma' diyebileceğimiz girişimi başlatmış. Nazi yandaşlarına cezalar verilmeye başlanmış. Cezadan kurtulmak için de herkes Nazi yandaşı olmadığını kanıtlama derdine düşmüş. Bu amaçla Nazi olmadığı bilinen kimselere gidip 'Temiz' olduklarını belgelemelerini istemeye başlamışlar. Halk arasında buna 'Persilschein' (Persil Kağıdı) deniyormuş. Kayınvalidem de bu iş için biçilmiş kaftanmış. Pek çok kişi gelip kendisinden belge istiyormuş. Bunların arasında, Kurt Huber'in idamından sonra yolda karşılaşınca başlarını çeviren, kaldırım değiştirenler çoğunluktaymış.

Bunların içinde herhalde en meşhuru Carl Orff'tur. Carl Orff ile kayınpederim Kurt Huber çok yakın arkadaşlarmış. Üstelik aynı sokakta oturan komşularmış. 'Carmina Burana bizim evde yazıldı' derdi kayınvalidem. 'Carl Orff, kocamla saatlerce konuşur, sonra bazı parçalar çalardı. Kurt eleştirirdi. Birkaç gün sonra gelir, yeni biçimlerini çalardı. Birlikte piyanonun başına geçer saatlerce çalışırlardı. Daha sonra kocama ithaf ettiği 'Agnes Bernauerin' parçası değil, 'Carmina Burana' ve 'Der Mond'u da Kurt ile beraber oluşturmuşlardı'."

Carl Orff son olarak Huberlere, Kurt Huber'in tutuklanmasından bir gün sonra gelmiş, o zaman tutuklandığını duymuş. O günden sonra da bir daha hiç gelmemiş. Hatta kısa bir süre ortadan kaybolmuş.

BESTECİ CARL ORFF'UN EN GİZEMLİ YANI ONUN NAZİ OLUP OLMADIĞIDIR.

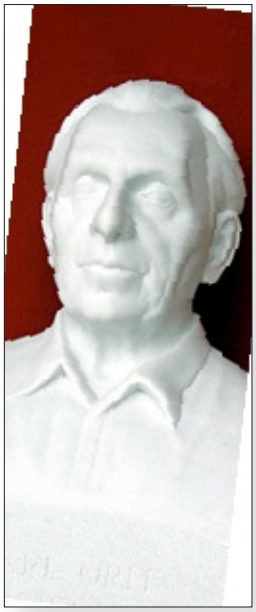

Ruhmeshalle München:
Carl Orff

İşte Emel Huber'in de işaret ettiği "Nazilikten arındırma" komisyonuna Carl Orff da davet edilmiş. Tarihçi Kater'in araştırmalarına göre, Carl Orff, komisyon üyelerine kendisinin Nazi olmadığını belirtmek için "Beyaz Gül üyesiydim, hatta kurucularındandım" demiş. Komisyonun üyesi, kültür konularından sorumlu Amerikalı subay Newel Jenkins, Orff'un Nazi olmadığını, ancak Nazi sempatizanı olduğuna hükmedince ceza almaktan kurtulmuş ve mesleğine devam etmesine izin verilmiş. Tarihçi Michael Kater, 3 Mart 1993'te Amerikalı Jenkins ile yaptığı söyleşide Jenkins "Bize Huber ile bir gençlik grubu kurduğunu söyledi (they had 'founded some kind of youth group' together)" diye konuşmuş.

Carl Orff'un 1946 yılında bestelediği "Die Bernauerin" 15 Haziran 1947 günü Stuttgart Operası'nda ilk kez seslendirilir. Carl Orff'un kızı Godela Orff da baş roldedir. Ünlü besteci, bir Bavyera Efsanesi'ni anlatan "Die Bernauerin"i Prof. Kurt Huber'e ithaf eder.

Kaynaklar:

Michael H. Kater, Composers of the Nazi Era: Eight Portraits, Published to Oxford Scholarship Online: January 2010.

Prof. Emel Huber, Faşizme Karşı Direniş – Beyaz Gül, 2015.

Biographie – Orff Zentrum München.

Ömer Yusuf Topçu, Carl Orff'un Müzik Yaşamı ve Sahne Kantatı Carmina Burana - Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2012.

Nermin Kalyoncu, Türkiye'de Orff-Schulwerk Uygulamaları - 02-04 Aralık 2005 Ankara 2. Uluslararası Orff-Schulwerk Sempozyumu

KÜNYE | Impressum

Sorumlu Yönetmen
(V.i.S.d.P.):
Osman Çutsay

Sanat Yönetmeni
Artdirector:
Ömer Yaprakkıran

Yazışma Adresi:
info@avrupa-kultur.eu

www.yaprakkiran.de

Çizimler | Zeichnungen

BİR TAKSİYE SIĞAN DÜNYA, DÜNYAYA SIĞMAYAN BİR TAKSİ

Fakir Baykurt ile...

Yazmak için yaşayan **Selçuk Ülger**

FRANKFURT

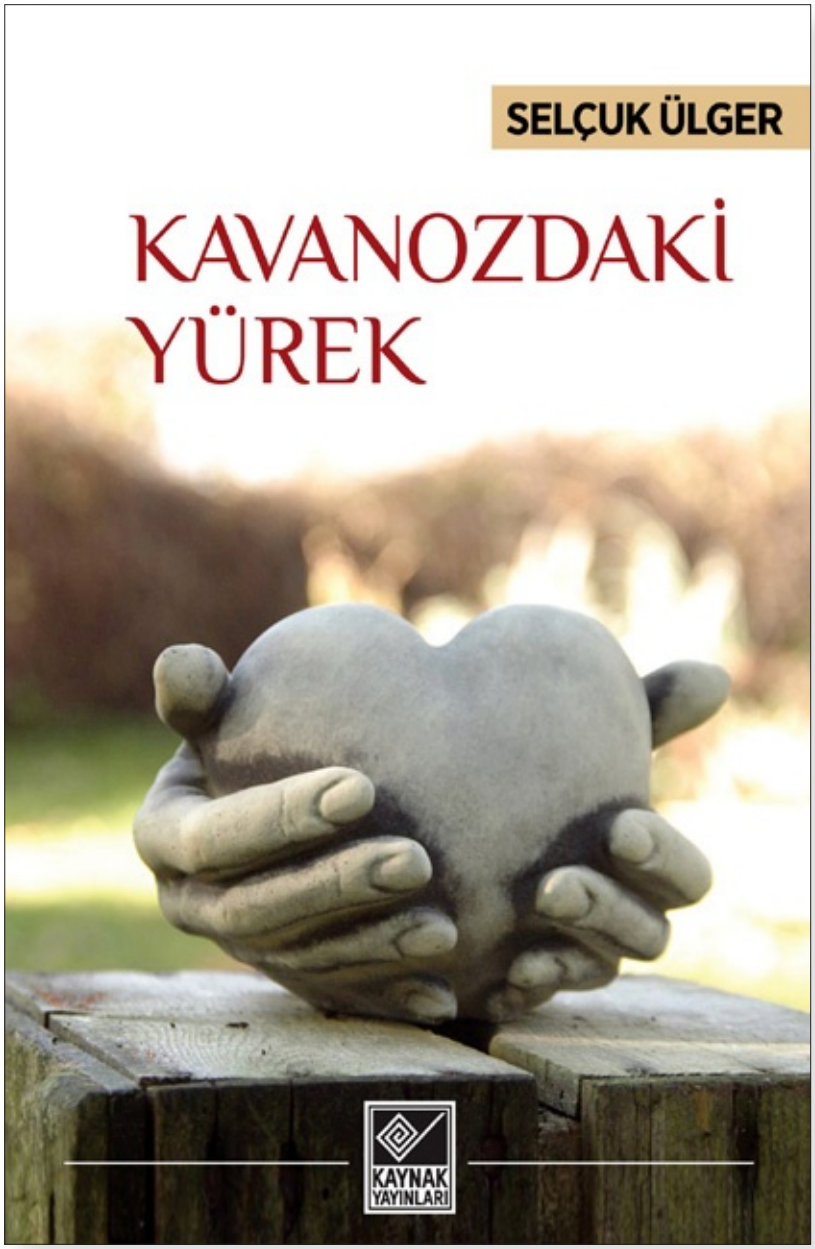

Frankfurt bir dünya şehri ve paranın, özellikle de Avrupa parasının merkezi. Yüzlerce kültür iç içe ve yan yana yaşıyor. Şehrin kilit renklerinden birini de Türkçe ve Türk edebiyatı oluşturuyor. Bu ilk bakışta fazla iddialı görünen "yalın gerçeğe" güzel bir örnek, akademik yaşamını derinleştirmek için geldiği bu şehirde farklı bir yaşam kuran Selçuk Ülger. Küçük bir taksinin penceresinden, hatta dikiz aynasından bile dünyayı zenginleştiren olmadık öyküler, yepyeni hayatlar çıkarabilen bu mütevazı yazı adamı, sorularımızı yanıtladı.

- Yazarsınız, ama yaşamınızı, hepimiz gibi, başka alanlardan kazanmak zorundasınız. "Taksici" olmak, sizce yazarlık duygusunu, daha doğrusu yazma iştahını her zaman kışkırtır mı? Yorgunluğu bir yana, her gün birbirine benzemeyen mesleklerden onlarca insanla yüz yüze geliyorsunuz, onları dinliyorsunuz, bütün bunlar sizde, tanıklıklarınızı ve çıkardığınız sonuçları yazıya dökme gereksinimi doğurmuyor mu?

SELÇUK ÜLGER - Bir gerçeğin altını çizerek başlayayım sorunuzun yanıtına. Yazarlık duygusunun veya yazma iştahının kışkırması için yazınsal yapıtlarla mutlaka bir iç içeliğimizin olması gerekir. Aksi halde, mesleğimiz yazma konusunda bize istediği kadar cömert malzeme sunsun, yazma yatkınlığımızı artıran nitelikli eserlerin ince eleğinden geçmeden hiçbir konuda kalem oynatamayız. Öyleyse, bizi besleyen, bize dil bilinci kazandıran yapıtları yutarcasına okumak, içeriği üzerinde düşünmek, önemli bulduğumuz bölümlerini özenle not etmek gibi alışkanlıklarımızın olması gerekiyor ilkin.

Alman eğitim sisteminin önemli bir parçası olan anaokullarında gözlemlediğim ilk şey, eğitimcilerin, o minnacık çocukların ellerine her fırsatta rengârenk kağıtlar, kalemler tutuşturmaları olmuştu.

TAKSİ SOHBETİ BİLGİ VE DENEYİM PAYLAŞIMINA ÇEVRİLEBİLİYOR

Minik parmaklarının arasına kalemi alan çocuk, masasına çöküp kendince kağıda birşeyler karalıyordu. Demek ki, ilerki yaşlarda patlayacak birçok hevesin ilk tohumları, çocukların bilinçaltlarının kıvrımlarına ta o günlerden bırakılıyor. Abartmıyorum, Alman eğitiminin ince imbiğinden geçen bütün çocukların anaokulundan başlayarak kısa zamanda edindiği disipline, bizim gibi el yordamıyla büyütülmüş insanlar yirmili yaşlarında dahi ulaşamıyor. Küçük sırt çantasında not defteri taşımaya başladığında tek rakamlı yaşlarındaydı oğlum henüz. İmrenilir bir düzen içindeki sırt çantasını şaşkınlıkla hayran hayran izlerdim.

Bu benimle yapılan ilk söyleşi, heyecanlıyım. Sorunuzun çerçevesinden uzaklaşıp konuyu dağıttım sanırım biraz. Yeniden sorunuza dönüyorum.

YAZI DOĞURAN KENT VE MESLEK

Kapitalizmin özeti diye tanımlayabileceğimiz bir banka ve tecim kenti olan Frankfurt'ta taksi sürücüsü olmak, yazmaya hevesli birisi için gerçekten bulunmaz bir hazine. Çünkü, her gün, her renkten, her dilden on binlerce insanın arı kovanı gibi girip çıktığı bir kent Frankfurt. Dakika başı birkaç uçağın inip kalktığı havalimanı Almanya'nın, uluslararası endüstriyel ve kültürel içerikli devasa buluşumların gerçekleştiği fuarı ise dünyanın en büyük fuarı. Bu yüzden kentin kendine özgü, çokkültürlü bir insan dokusu var. Taksici gözüyle baktığımızda "insan dokusu" yerine "müşteri dokusu" terimini de kullanabiliriz.

Taksime aldığım değişik meslekten, değişik kültürlerden birçok müşteri, taksi dışında belki de yolumun hiç kesişmeyeceği, yüz yüze gelmemin olanaksız olduğu türden insanlar. Kimi zaman bu insanlarla (trafiğe de takılırsanız, görece kısa sayılamayacak) bir zaman dilimini paylaşıyor, onlarla sohbet etme, onları dinleme, gözlemleme olanağı buluyorsunuz.

Tabii, taksi sürücüsü olarak bu ilginç karşılaşmaların sohbetlerin konusunu belirlemek, sohbet içeriğini ete kemiğe büründürmek biraz da size bağlı. Özellikle Almanya gibi endüstriyel kapitalizmin azgın çarklarıyla yürüyen ülkelerde zaman çok kıymetli. Ve bunun yediden yetmişe herkes farkında. Zaman yönetme sanatını üniversitelerde ders olarak okumuş, her saniyesinin değerinin farkında olan, elinde birkaç iletişim aygıtıyla taksiye binen, elleri dizüstü bilgasayarın tuşlarında, kulağı telefonda, hep bir yerlere yetişme baskısı içinde olan müşte-

rilerin çoğu, boş yere konuşmak, zaman savurganlığı yapmak istemiyorlar. Taksi sürücüsü de olsanız, yaşamın o büyük dolaşımının farkında olup olmadığınıza, değeri olan sözler edip etmediğinize bakıyorlar ilkin. Değişik konularda size yöneltikleri sorulara verdiğiniz yanıtlarınız, sizin onlara sorduklarınız bir anlam ve ilginçlik taşıyorsa eğer, sizin taksi sürücüsü olmanız, karşınızdakinin statüsünün sizden daha yüksek olması vs önemini anında yitiriyor. Sohbetiniz kısa sürede basit bir soru yanıt düzeyinden, bilgi ve deneyim paylaşımına evriliyor. Ve eşit göz hizasıyla sürüyor.

Bu hava her zaman, herkesle oluşmuyor doğal olarak. O kısa taksi yolculuklarının tanışmaları ve sohbetleri, karşılıklı merakla, istekle başlar ve sürerse güzelleşiyor, samimileşiyor ve bir derinlik kazanıyor. Öğrenmek istediğiniz konuları karşımızdakine uygun bir biçemle, sıkmadan sormanız gerekiyor. Kabuğun altındaki besinleri çıkartmak için ağacın gövdesini durmaksınız gagalayan bir ağaçkakan gibi olmak çok önemli. Yirmi beş yıla yaklaşan taksicilik yaşamımda yazmaya değer, birbirinden ilginç birçok anım var. Bazıları gerçekten çok az insanın rastlayacağı türden. Bunları yazıya dökme gereksinimi de zaten bu noktada doğuyor. O ilginç ve sıradışı anıların uçup kaybolmasına içiniz razı gelmiyor. Ve "Bu yaşanmışlıkların özgünlüğünü hiç bozmadan, gerçeklikleri örselemeden ve bütün yalınlığıyla beyaz kağıda nasıl dökerim" kaygısıyla kıvranıyorsunuz. Arabamda benimle yüz binlerce kilometre yol alan not defterlerim, kitaplığımın çekmecelerindeki tozlu dosyalarım, yazılmayı bekleyen taslak metinlerle dolu. Bazen birden başlayan yağmur gibi bir coşku dalgası geliyor, parça bölük notlarımı önüme serip yazmaya başlıyorum. Yazdıklarımı bir süre dinlendirdikten sonra tekrar elime alıp okuyorum. Ve hiç beğenemiyorum. Yıllar önce edebiyat dergilerine heyecanla yazıp yolladığım, yayımlanacağı günü dört gözle beklediğim yazılarımı çok beğenirdim oysa. Şimdi, biraz farklı bakıyorum.

OKUMAK VE DENEYİM BEĞENİYİ ZORLUYOR

İnsan okudukça, deneyim kazandıkça seçicileşiyor. Kalitesiz piyasa şiirlerine, çalakalem yazılmış kitaplara katlanamaz oluyor. Kendi ürünlerini de zor beğeniyor. Yazdıklarımı okuyan biri, anlattıklarımı benim gibi bütün canlılığıyla duyumsasın, istiyorum. Zaten yazmanın çileli bir sanat olduğunu da bu noktada

✣

25 YILLIK TAKSİCİLİĞİMDE YAZMAYA DEĞER ÇOK İLGİNÇ ANILAR BİRİKTİ...

✣

anlıyor insan. Yazmak, birikim, altyapı ve dil bilinci yanında, derinliklerinizde gizlenmiş iç sesinizin bir kağıt üstünde ürkmeden yazıya dönüşeceği sakin bir zaman dilimi de gereksiniyor. Gün boyu iş, aş peşinde koşturmaktan yorgun düşmüş bir beden ve ruh haliyle, yazmak için gerekli o kutsal zamanı yaratmak her zaman kolay olmuyor.

Taksiciliği oturarak yapılan çok kolay bir iş sananlar yanılıyorlar; sanılanın aksine yorucu ve gün boyu sincap dikkati isteyen bir uğraş. Fakat söylemeden geçmeyeyim: Taksiciliğin kazandırdığı

FRANKFURT'TAKİ GÖÇMEN TAKSİCİLERİN EĞİTİM VE KÜLTÜR DÜZEYİ YÜKSEKTİ, AMA...

o sincap dikkati kimi zaman, sıradan görünen olaylardan sarsıcı öyküler sağan bir sanat büyüteci görevini de üstleniyor...

- Frankfurt taksicilerinin eğitim düzeyinin çok yüksek olduğu hep söylenir. Siz de üniversite mezunu taksicilerden birisiniz, ayrıca kitap da yazdınız ve zaman zaman dergilerde, gerçekedebiyat.com sitesinde öykü ve yazılar da yayımlıyorsunuz. Siz bu öğrenim düzeyi ve meslek çarpışmasından doğan "edebiyat gücünü" nasıl değerlendiriyorsunuz?

SELÇUK ÜLGER - Önceliği göçmen kökenli taksicilere vererek yanıtlıyorum bu sorunuzu. Zaten Alman sürücülerin çoğunluğu, cep harçlıklarını çıkarmak için akşam saatlerinde direksiyon başına geçen üniversite öğrencileri. Diğerleri de zorunlu eğitimini tamamlamış, başka meslekler öğrenmiş, ama öğrendiği mesleğini çeşitli nedenlerle sürdürememiş Almanlar...

Frankfurt'ta göçmen taksicilerinin eğitim ve kültür düzeyi, sizin de belirtiğiniz gibi gerçekten yüksekti. Dikkat ederseniz "-ti" eki kullandım. Çünkü bu saptamanız 2000'li yıllara kadar doğruydu. Yetmişli yılların sonunda İran'daki gerici Humeyni rejiminde nefessiz kalıp kaçan İranlı üniversite öğrencileri, aydınlar, yine seksenli yıllarda ülkemizdeki ABD yanlısı darbecilerin sürek avlarından, işkencelerinden kaçan politik bilinci yüksek, eğitimli aydınlarımız, Avrupa'ya, özellikle de Almanya'ya sığındılar. Kısa zaman sonra, yurtlarındaki can korkusu Almanya'da yerini maddi sıkıntılara, geçim kaygılarına bıraktı. Ellerindeki diplomaları tanınmadı. Dil öğrenip bir Alman üniversite-

sinde yeniden sınava girmeleri istendi. Sığındıkları ülkede meslek kariyerleri bir anda sıfırlandı. Bu nitelikli insanlar, yaşamlarını kurmak, geçimlerini sağlamak için meslekleriyle ilgisi olmayan, çabuk para kazanabilecekleri işlere yöneldiler. Taksicilik de bunlardan biriydi. Önce zar zor dil öğrendiler, ardından yaşadıkları kentin yaşamına katıldılar, o kentin yollarını, sokaklarını öğrendiler. Daha önceden gelmiş işçi akrabalarının, dostlarının destekleri ve önerileriyle yüzlerce caddenin, sokağın adını ezber edip taksi sürücü belgesi aldılar. Ve işlerine dört elle sarıldılar. Çünkü, birçoğunun zor zamanlarına atılmış bir can simidi oldu taksi sürücülüğü.

Göçmen kökenli bütün taksiciler, zorunlu göç eden bu aydın kesimden hayli etkilediler. Hiç okuma alışkanlığı olmayanlar bile eline kitap, gazete alır oldu...

BÜTÜN BİR DÜNYA ASLINDA

Almanya'ya geldiğimin ilk yıllarında hafta sonları ek gelir olsun diye sürücülüğe başlamıştım. O yıllar, bu politik (sürgün) göçmenlerin birçoğuyla tanıştım, dostluklar kurdum. Taksi durakları, yazar, öğretmen, mühendis, doktor, mimar, sosyolog, ressam... olan Türk, Kürt, Yunan, İranlı, Arap taksicilerle doluydu. Duraklar bir okul gibiydi. Çok şey öğrenirdiniz onlarla girdiğiniz tartışmalardan, sohbetlerden...

Fakat, son yıllarda durum çok değişti. Göçmen kalitesindeki hızlı düşüşe koşut olarak, taksicilik mesleğinde de düzey oldukça düştü. Avrupa'da son yirmi beş yılda hızla örgütlenen, siyasallaşan din odaklı dernekler, yaşam alanlarını ve maddi çıkarlarını sağlama almak için, inançlı insanlarımızın çoğunu sosyal yaşamdan acımasızca çekip aldılar.

Hegel'lerin, Kant'ların, Goethe'lerin, Schiller'lerin aydınlattığı refah içindeki bir ülkede, loş ışıklı merdiven altı derneklerde, cennet müjdesi, cehennem korkularıyla insanlarımızı aldatıp, yaşadığı topluma düşman ettiler. Kendilerine benzemeyen herkesi düşman ilan ettiler. Ayrı din ve inanış gruplarından olmayan göçmen kaderdaşlarına karşı bile ayrımcılık güttüler. Johann Heinrich

Türk–Alman Kulübü kitap tanıtma gecesinde yazar **Sadık Usta** ile...

Pestalozzi'lerin ömürlerini feda ederek geliştirdiği çağdaş eğitim sisteminden, "günaha girmemek" adına özellikle kız çocuklarını çekip aldılar. Eğitimsizliği, uyumsuzluğu kutsadılar. Onların yetiştirdiği yeni kuşak, ne yazık ki, aydınlanmanın merkezine değil, çöl karanlığına döndü yüzünü. Göçmenlerin büyük çoğunluğundaki bu gerici dönüşüm ve Alman toplumuna hızla yabancılaşma, Almanlarda zaten başından beri var olan, ama sivil derneklerin yıllar süren büyük çabalarla azaltmayı başardığı, "Sen benden değilsin!" fikrini son yıllarda güçlü bir şekilde yeniden hortlattı.

Yine konumuzdan koptum gibi. İçim dolmuş demek ki! Yine de en iyisi karamsar tablolardan uzak durup, edebiyatın dingin limanına sığınmak...

OKUMAYA, YAZMAYA ZAMAN AYIRABİLDİĞİM RENKLİ BİR UĞRAŞ BU

Ne diyordum, başladığım yıllarda taksicilik gerçekten daha güzeldi. Göçmen taksicileri benimsemeleri her ne kadar zaman aldıysa da, Alman sürücülerin hepimizde saygınlık uyandıran bir görünümü vardı. Her durakta, siyah ton uyumlu giysileriyle arabalarının camlarını titizce temizlerken görürdüm onları. İşleri bitince koltuklarına kibarca otururlar, direksiyona yasladıkları gazeteleri, kitapları büyük bir ciddiyetle saatlerce okurlardı. Acemi günlerimde, bilmediğim bir sokağın nerede olduğunu sormaya iner, ama rahatsız ederim kaygısıyla camlarını tıklatmaya bile çekinir, soramadan geri arabama döner haritaya bakardım. Alman meslektaşlarımla sohbet etme aşamasına gelmem hayli zaman aldı. O eski sürücülerden ilerlemiş yaşlarına rağmen bugün bile mesleğini sürdürenler var. Onları gümüş saçlarıyla, kalın gözlükleriyle hâlâ direksiyona yasladıkları kitaplarını derin derin okurken görüyorum...

Ben de Almanya'ya aslında Türkiye'de aldığım diplomamı tanıtmak, ziraat mühendisliği alanında doktora yapmak ereğiyle gelmiştim. Fakat olmadı. Frankfurt gibi ateş pahası bir kente düştüm. Yalnızdım. Burs olanakları o yıllarda çok kısıtlıydı. Biraz para kazanayım, ilerki yıllarda diplomamı tanıtır, doktoramı yaparım, diyerek değişik işlerde çalışmaya başladım. Ardından taksi ehliyeti yapıp bu işe geçtim. Taksicilik mesleği benim hem kurtarıcım, hem de akademik yaşam hayalimin mezarı oldu. Bunu pişmanlık duyduğum için söylemiyorum. Birçok olumsuzluğuna rağmen okumaya, yazmaya zaman ayırabildiğim renkli bir uğraş taksi sürücülüğü. Geçen yirmi beş yılım -iyilerin ağırlıkta olduğu- ilginç anılarla dolu. Çölleşmesine, sıradanlaşmasına asla fırsat vermediğim, her ânına anlam katmaya çalıştığım bir yaşamım, her milletten beni anlayan güleç yüzlü dostlarım, meslektaşlarım, bana omuz veren karım, kendi yolunu kendi kararlarıyla çizen üniversite öğrencisi bir oğlum var...

Nâzım Hikmet'imizin dediği gibi: ''Mutluyum insan olmaktan...''

KİTABIMIN ÖYKÜSÜ

Kaynak Yayınlarınca, 2 yıl önce İstanbul'da yayımlanan kitabıma gelince...

Macaristan'dan Frankfurt'a iş için gelen ak saçlı, şirket yöneticisi bir bayan müşterimle, Macar şair Atilla Jozsef'in çok sevdiğim şiirlerinden biri olan "Anne" şiirinin yol verdiği bir dostluğumuz başladı. Şiir ve edebiyat sohbetiyle açılan bu dostluk, 2005 yılında beni ailemle Budapeşte'ye götürdü. Budapeşte'de dostumuzun konuğu olduk. Ardından değişik Macar kentlerini gezdik. Güzel anılar edindik. Bu ziyarette, Nâzım Hikmetimizin izlerinden de yürüdük. Şair Attila'nın genç yaşta intihar ettiği tren istasyonunda gözyaşlarıyla dolaştık. Kitaplı asker lakaplı büyük ozanları Şandor Petöfi'nin doğduğu köyde (Kişköröş) onun şiirlerini şarabımıza meze yaptık. Bu ve benzer dostlukların yaşamıma ağan izdüşümlerini, adını Nâzım Hikmet'in Macaristan'da yazdığı ünlü bir şiirinden alan "Kavanozdaki Yürek" adlı

ilk kitabımda yazdım. Ayrıntıya girmeyeceğim. Kitaba yol açan dostlukların, yaşanmışlıkların anı-öyküleri kitaptan okunabilir...

Sorunuzun son kısmındaki, öğrenim düzeyi ve meslek çarpışmasından doğan "edebiyat gücü" betimlemenizin çok güzel olduğunu vurgulayarak bu konudaki görüşlerimi de anlatayım.

Herkes tanık olduğu olayları, bilgisi, birikimi ölçüsünde, yaşama nereden bakıyorsa, oradan yargılıyor, değerlendiriyor. Edebiyat duyarlılığı ve edebiyat gücü kavramları üzerinde henüz büyük laflar edebilecek yetkinliğe ulaştığımı sanmıyorum. Söyleyeceklerim kendi deneyimlerimle sınırlı. Bir de büyük yazarlarımızdan okuduklarımla...

Yazı üreten birinin öğrenim düzeyi, ne iş yaptığı, sosyal çevresi de tabii ki önemli bir unsur. Fakat, yazınsal bir yapıt için en başta gereksinilen şey, dil bilinci, estetik bilinç, temiz bir yürek ve bağımsız bir vicdan... Edebiyat gücünü gerçeklikten ve bu saydıklarımdan alıyor kanımca. Yoksa Sabahattin Ali'nin bugün bile döne döne okunmasını hangi gerekçelerle açıklayabilirdik.

Yaratılan eser, temiz bir yüreğin her satırda küt küt vuruş seslerini barındırırsa okunur oluyor. Aksi halde, duygu dünyamıza seslenmeyen, ayakları yere basmayan, bizim toprağımıza yabancı, soğuk ve eşek yükü kof bilgiler yığınından başka bir şey ifade etmiyor yazılanlar...

Nitelikli eserler okumak insanı çevresine biraz daha keskin gözlerle, daha doğrusu sanat gözüyle baktırıyor; olayların on adım gerisini, on adım sonrasını o gözle bakınca daha kolay sezinliyorsunuz. Ve sezgileriniz sizi çoğu kez yanıltmıyor.

Sayıları az da olsa, kaleme alma cesareti gösterdiğim yazılarımı, meslekte keskinleşen gözlerimin bir kısmını sanat gözü olarak kullanabilme yetime bağlıyorum. Yaşamın her alanı, insana özgü bütün haller, sürdürdüğüm mesleğimin etkilerinden de olmalı beni çok ilgilendiriyor.

GÜNLÜK YAŞAM EĞİTİMİ

Ayrıca müşteri olarak binen her türlü insanın, yalanlarına, doğrularına, ikiyüzlülüklerine, şövalyeliklerine, alçaklıklarına, yüceliklerine... yakından tanık oldukça, insanları tanıma yeteneğimin, sezgilerimin zaman zaman bir hayvanınki kadar geliştiğini duyumsuyorum. Tanıştığım, söyleştiğim, yüzünü bir daha hiç göremeyeceğim yaşlı insanların, İkinci Dünya Savaşı günlerine ilişkin ipucu sayılacak kadar kısa sözlerle, yutkuna yutkuna anlattıklarından, geniş çıkarımlar yapabiliyorum. Farkında değiller ama, her biri Heinrich Böll romanlarının bir kahramanı gibi konuşuyor bana. Hem de hiç farkında olmadan, bazen kafamda gezdirdiğim bir yazı taslağının birkaç tümcesini, bazen güzel bir öykünün en vurucu kısmını, oturdukları sıcak koltuğun üzerinde bırakıp gidiyorlar. Bir Türk taksi sürücüsünün, Stalingrad savaşından dönen Alman askerinin ruh halini düşünebileceğini akıllarının ucundan bile geçirmiyorlar anlatırlarken. En çok sevdiğim müşteri grubu, bu savaş kuşağı insanlar. Acılar yaşadıkları, acılar yaşattıkları için, her birinde onlarca öykü gizlidir. Ama artık son yıllarda onlar da tükendi...

İnsan en iyi bildiği, göz tanıklığı ettiği konuları yazmalı bence. Ben bunu yapmaya çalışıyorum. Zaten usta yazarların önerdiği de budur.

Dostum, hocam Fakir Baykurt bir gün, "Enişte beni iyi dinle!" dedi, "Âlim unutmuş, kalem unutmamış! Yanında hep not defteri bulundur. Yazı malzemesi akıyor taksine, kaçırmadan hemen not et, unutursun yoksa!"

Onun öğüdünü hemen tutmadığım için, taksiciliğimin toy yıllarında uçup gitmiştir birçok değerli öykü. İnsan deneyim kazandıkça, sıradan görünen yaşanmışlıkların bile içinde derin öyküler barındırdığını görmeye başlıyor... Behçet Necatigil ne güzel özetler bir dizesinde bu durumu:

İNSAN EN İYİ BİLDİĞİ, GÖZ TANIKLIĞI ETTİĞİ KONULARI YAZMALI BENCE

“Asıl şiirler bekler bazı yaşları...”
Gerçekten de bekliyor asıl şiirler bazı yaşları...

ANILAR... ACILAR..

- Taksi sürerken, yani günlük işlerinizi yaparken başınızdan geçmiş, belki komik, belki trajik, ama her durumda çok etkileyici birkaç olayı okurlarımızla paylaşır mısınız?

SELÇUK ÜLGER - Anılarımdan acıklı olanı önce paylaşayım öyleyse. Acıklı olmayanla da bitirelim söyleşimizi...

Bir öğle üzeri Frankfurt’un varsıl semti Westend’ten orta yaşlarda bir kadın yolcu aldım. Bethanien Hastanesinin bitişiğinde özel muayenehanesi bulunan ünlü bir iç hastalıkları doktorunun adının ve adresinin yazılı olduğu kartı uzattı. ‘‘Bu adrese lütfen!’’ dedi. Hafif trafikte yola koyulduk. Kadının yüzünde, içten içe yükselen bir kaygının ancak dikkatli bakılınca görünen gergin izleri vardı. Fakat, kaygısını bastırıyor, neşesini kaybetmemeye çalışıyordu. Arada gözlerini hafifçe yumup camdan vuran öğle güneşine çeviriyordu yüzünü. Kısa süre sonra güneşlenmekten vazgeçiyor, telefonuyla oynuyordu.

NEŞELİ BAŞLAYAN BİR DOKTOR ZİYARETİNDEN SONRA

Arada elindeki dosyadan çıkardığı kağıt tomarlarına öyle bir göz atıyor, yeniden yerine koyuyordu. Sağa sola telefonlar açtı. Aradıklarına ulaşamadı. Sonra telefonu çaldı. Kocasıydı. Sakin bir sesle selamladı; kızlarını sabah okula yetiştirip yetiştiremediğini sordu kocasına. Kocasının anlattıklarını dinlerken gülümsedi. “Küçük fare öyle dedi demek!..” diye, kocasının sözünü ara ara keserek, kızının sabah arabada babasına anlattıklarını dikkatle dinledi. Doktordan sonra hemen işine döneceğinden, öğlesonu katılması gereken önemli buluşmalarından bahsetti. Akşam programlarını konuştular. Adresine yaklaşınca sevgi sözleriyle vedalaştılar, kapattı telefonunu. İnmeden önce bana “Eğer on dakika beklerseniz, doktorumla kısa bir görüşme yapıp, geri şehir merkezine, işyerime döneceğim. Burada taksi bulmak güç bu saatte, bekler misiniz, taksimetreniz çalışsın lütfen!” dedi. Kent merkezine dönüp öğlenin durgun saatinde yeni iş aramaktansa, işleyen taksimetreyle beklemek bana da akıllıca geldi. “Tamam” dedim ve giriş kapısının yanındaki boşluğa park ettim aracımı... On, on beş, yirmi dakika... Gelen giden yok! Kaçtı desem, olası değil. Üç beş kuruşa tenezzül edecek bir hâli yok. Hem doktorunun adı, adresi var, girdiği kapı belli. Şıp diye çıkar kim olduğu... Yarım saati geçti hâlâ gelmedi. Taksimetredeki tutar da hayli arttı. Suçluluk duydum; açık tutma hakkım olmasına rağmen taksimetreyi durdurdum. Çaresiz bekledim. Bir aksilik var, ama ne!...

Derken hiç acele etmeyen adımlarla geldi. Yüzü kireç gibiydi. Getirdiğim o kadın gitmiş, yerine adımlarını nereye attığını bilmeyen, arabaya zar zor binen başka bir kadın gelmişti. Özür falan da dilemedi. Oysa verdiği sürenin beş katı sürdü ziyareti; Almanlar beş kez özür dilerler normalde bu gibi durumlarda. Geldiğine şükrettim. Özür falan da beklemedim. Arabayı çalıştırıp yola koyuldum. Ölgün bir sesle, “Lütfen bindiğim yere, evime sürün!” dedi....

Rothschild Bulvarı’na döner dönmez arka koltukta sakince oturuyor sandığım kadından bir ağlama sesi koptu ki, korkudan neye uğradığımı şaşırdım. Bir an direksiyonda olduğumu dahi unuttum. Durmamacasına, hıçkırıklarla ağlıyordu... Oysa Almanlar acılarını pek sezdirmezler dışarıya karşı. Neşe de, keder de bulaşıcı. O ağladıkça, içimi kara bulutlar kapladı. Dönüp, “Neyiniz var?” diye soramadım kalbimin çarpmasından. Ancak üçüncü trafik lambasında beklerken kendime gelebildim. Arkama döndüm, “Lütfen ağlamayın! Neyiniz var? Sizi üzen bir şey mi oldu doktorda?” dedim. Baktım ipeksi bluzunun göğüs kısmı gözlerinden düşen iri damlalarla benek benek ıslanmış... Yüzü

gözü kızarmış, burnunu sile sile, "Lütfen devam edin, bir şeyim yok!" dedi.

Linden Sokağı'na yaklaşınca hıçkırıkları daha bir şiddetlendi. Kendi kendiyle konuşur gibi:

"Bir saat önce dünyanın en mutlu insanı benmişim meğer! Dünyanın en varsılıymışım! Dünyanın en mutlu insanıymışım; anlıyor musunuz!.." dedi. Evinin önünde durdum. Dev çınarlarla bezeli sokak tüm güzelliğini kaybetti bir anda. Saatteki tutara bakmadan ön koltuğun üstüne bir ellilik bıraktı.Üstünü almadan indi. Kapısına yöneldim. "Paranızın üstü" dedim. Dinlemedi bile.

"Nasıl fark edilemedi, anlamadım. Oysa her kontrolüme vaktinde gittim. Hiçbir kötü belirti yoktu! Sanırım çok geç artık!." dedi. Kansermiş. Hem de hepimizi ürküten bir türü. Ve Almanya'da doktorlar sonuçlar kesinleşince, hastasının yüzüne bakarak gerçeği o saat söylerlermiş. Hatta, kalan yaşam sürelerini, sağaltım yapılırsa yaşama şanslarının ne kadar olduğunu bile...

Vedalaşmadan, aksak adınlarla hıçkıra hıçkıra evine doğru uzaklaşan bu kadına da, götürdüğüm doktoru pat diye söyleyivermiş gerçeği...

ÜNLÜ ALMAN OYUNCU VE "BİZİM NÂZIM"

Yine dumanı üstünde, hiçbir yerde paylaşmadığım bir anımı, benimle söyleşi yaparak, beni onurlandıran AVRUPA KÜLTÜR okurlarıyla paylaşmak isterim.

En çok kitap fuarlarını severim. Kitap fuarları döneminde, koşullarım elverdikçe fuar duraklarında çalışırım. 2016 sonbaharındaki kitap fuarının ana kapısından iri yarı bir kadın yolcuyu aldım. "Oh!.. Tanrıya şükür!.. Fuar ne kalabalık, insanın gözlerine vuran o ışıklar ne çok yoruyor insanı" diye diye yerleşti arka koltuğa. Ben de "Fuar trafiği de çok yoruyor insanı; baksanıza, kafam durdu, söylediğiniz o ünlü caddenin nerede olduğu bile aklıma gelmiyor! Neredeydi biraz düşünmem lazım!" dedim gülerek. "Holzhausen bölgesiymiş, havuzlu bir şato yavrusuymuş. Ben de buralı değilim, Berlin'denim" dedi. İnsanı iyimser kılan anaç bir yüzü var. İşlerin nasıl olduğunu sordu. Nereli olduğumu merak etti. Sohbete başladık...

Annesi Macar'mış. Babası Avusturyalı. Benim Türk olduğumu duyunca heyecanlandı. Nâzım Hikmet benim tanrılarımdan birdir, dedi. Çok sevindim. Hatta coştum...

Ben de onun yarı Macar, yarı Avusturyalı olduğuna sevindiğimi söyledim. Çünkü, Avusturyalı Paul Celan'ın ve Macar şair Mikloş Radnoti'nin yaşamımda ayrı yerleri vardır dedim. Onların acıklı yaşamlarından ve intiharlarından söz ettim. Hatta Radnoti'nin katledilmeden önce, toplama kampında karısına yazdığı ''Karıma Mektup'' şiirini karımla Türkçeye çevirdiğimizi söyledim.

Paul Celan'ın Auschwitz'de katledilen annesine yazdığı ''Espenbaum (Akçakavak)'' şiirinden dizeler okudum... Gözleri doldu. Şaşırdı kaldı... "Annem yaşasa da anlattıklarını duysaydı, seni evlat edinirdi" dedi. Meğer annesi Radnoti'nin ve Paul Celan'ın hem kuşaktaşı hem de hayranı bir dansçı-sinema oyuncusuymuş. Sorularımızı art arda sıraladık birbirimize...

"Annem çok ünlü dansçıydı, aynı zamanda film artistiydi, Margit Symo adı" dedi. Tuna'da Bir Gece filmi başta olmak üzere çok önemli filmlerde oynamış. Babası da 1916, Viyana doğumlu ünlü besteci ve orkestra şefi Willy Mattes'miş. Hayret ettim. Ev kadını gibi, ekmekten, Türk dönerinden falan anlatıyordu. Kestim sözünü. "Ya siz?" dedim. "Ben sadece piyano çalar, şarkı söylerim" dedi. Güldü. "Macar annem gibi güzel Çardaş dansı bilmem!"

Trafik yoğunlaşınca cep telefonumdan hemen internete girdim, baktım, annesi gerçekten çok ünlü. Kırklı yılların zarifliği içinde ışıl ışıl bir kadın. Birçok siyah beyaz filmde oynamış. Dans ederken

"NÂZIM HİKMET BENİM TANRILARIMDAN BİRİDİR" DEDİ.

onlarca siyah beyaz resim düştü ekrana. Gösterdim. “Sevgili annem, evet!” dedi. 1992’de seksen yaşındayken ölmüş. “Sizin adınız ne?” dedim, “Eva Mattes” dedi. Ona da baktım internette hemen. Televizyona çok bakmadığımdan tanımamışım. Hâlâ süren ve milyonlarca Alman’ın izlediği, çok sevilen ünlü polisiye dizisinde (Tatort) kadın komiser rolünde, hem de başrolde oynuyormuş meğer. Sadece şarkıcı değil; 70’li, 80’li yıllarda Almanya’nın önemli film ve tiyatro ödüllerini almış bir oyuncu Eva Mattes...

HEMEN **SÜMEYRA**'NIN ALBÜMÜNÜ VERDİM, DEFALARCA DİNLEYECEĞİNİ SÖYLEDİ

“Neden söylemediniz?” dedim. Belki tanındığını sandı, “Önemli değil” dedi. Şakalar yaptı. “Söylesem maske takardın, sade halin daha sevimli” dedi. Espenbaum şiirini çok sevdi. “Ak düşmemişti daha sarışın annemin saçlarına!” dizesini “Harika, harika!” diyerek defalarca yineledi.

“Nâzım Hikmetimizin adını ilk nerede duydunuz?” dedim. “Ben Brecht hayranıyım. Brecht’in oyunlarında çok sahne aldım, Hamburg’da, Berlin’de önemli tiyatrolarda Brecht oynadım. Sosyalist şairler benim ilgi alanımdadır. Nâzım çok büyük bir şair. Hatta dünyanın en büyüklerinden” dedi. Gurur duydum. “Bildiğiniz şiiri var mı?” dedim. “Paul Celan ve Radnoti şiiri dinledim senden. Borçluyum sana. Öyleyse, sürpriz sırası bende şimdi” dedi ve boğazını hafif öksürüklerle temizleyip şarkısına başladı. Hem de Türkçe:

“Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölüler.

Hiroşima’da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar...”

Bir de “Yunan sanatçı Maria Farantouri ile bir araya geldiğimizde bu şiiri/şarkıyı ezberden beraber söyleriz” demez mi! Hemen aracımın gözünden merhum Sümeyra’nın ve Alman bir sanatçının sesinden iki dilde Nâzım şiirlerinin seslendirildiği CD’yi buldum. Sümeyra’nın eşi Hasan Çakır ağabeyden almıştım. Üstünü siyah keçeli kalemle “Nâzım’ın dostu, insanlığın dostu, değerli sanatçı Eva Mattes’e sevgilerimle...” diye imzaladım. Önünde durduğum şato yavrusunda küçük bir gruba konseri varmış bu akşam. Kapısını açtım. İndi. Armağanını teatral hareketlerle sundum. “Berlin’e döner dönmez defalarca dinleyeceğim, söz” dedi. Kucaklaştık. Nemli gözlerimden fışkıran coşkuyu gördü, yanağıma kocaman bir ıslak öpücük kondurup gitti... (FHF)

Bizim **Aachen**

AACHEN VE ÇEVRESİ İÇİN TÜRKÇE DERGİ

Yakında Bizim **Aachen** dergisine küçük bir kardeş geliyor!
Sizin **Aachen** dergisi tamamen yerel bir haber dergisi olacak.
Bir ay Bizim **Aachen** dergisi, diğer ay Sizin **Aachen** dergisi ile
pek yakında her ay sizlerin karşınızda olacağız.

Sizin **Aachen**

AACHEN VE ÇEVRESİ İÇİN **TÜRKÇE HABER DERGİSİ**

BU YENİ DİLİN AĞIRLIĞINI
HERKES
KULLANMAYA ÇALIŞIYOR

Türkçeye ‘kirli siyaset’ tuzakları

IŞIN TOYMAZ

STUTTGART

Almanya'da neredeyse 40 yıldan bu yana bir sağa bir sola savrulan Türkçe dersleri için tehlike çanları çalıyor. Türkiye'deki müfredat değişikliğinin Almanya'daki Türkçe derslerine ve sınıflarına da yansıyabileceği yönünde sesler yükselirken, Alman basınında "Erdoğan'ı sınıflarımızda istemiyoruz" başlıkları dikkati çekiyor. Konsolosluk öğretmenlerinin anadil derslerinde milliyetçi doktrinleri derslerde işleyebileceği ve bundan Alman okul idaresinin habersiz olabileceği yönündeki haberler, basında kendine geniş yer buluyor.

Alman Memurlar Birliği DBB'nin Hessen teşkilatı bünyesindeki toplam 4 Alman öğretmen örgütü de konsolosluk öğretmenlerine şüpheyle bakanlar arasında yer alıyor. DBB'den yapılan bir açıklamada, konsolosluklar aracılığıyla verilen anadil derslerinin gereken şekilde denetlenemediğine işaret ediliyor. Kaygı ve taleplerin dile getirildiği çeşitli açıklamalarda, "Cumhurbaşkanı Erdoğan sınıflarımızda oturuyor. O derslerde neler işlendiğini tam olarak bilemiyoruz. Türkçe dersleri Almanya'da yetişmiş öğretmenler tarafından verilmelidir" mesajı veriliyor.

Gerçi müfredat değişikliğiyle Türkçe dersleri Almanya gündemine bir kez daha oturdu, ama ışığı yine de gündelik tartışmalardan çekip anadil derslerinin çok daha derinlere uzanan, gerçek sorunlarına tutmakta yarar var.

Almanya'da Türkçe, anadiller arasında Almancadan sonra konuşulan ikinci dil olarak karşımıza çıkıyor. Bu ülkede yaklaşık 3 milyon insan Türkçe konuşuyor. Alman devlet okullarında Türk öğrencilere neredeyse 40 yıldan bu yana sunulan Türk Dili ve Kültürü Dersleri ise tam bir yılan hikâyesine dönüşmüş durumda.

Almanya'ya Türk işgücü göçünün ardından konsolosluklar aracılığıyla verilen anadil kapsamındaki Türkçe derslerinin birçok eyalette not ortalamasına etkisi bulunmuyor. Kuzey Ren Vestfalya, Rheinland-Pfalz gibi eyaletlerde bu dersler müfredata alınmış olsa da, bu derslerde Almanya'da yetişen Türkçe öğretmenleri görevlendiriliyor. Yani ülkede 508'i konsolosluklar tarafından atanan öğretmenler, geri kalanı da Almanya'da yetişen öğretmenler olmak üzere toplam bin 100 Türkçe öğretmeni Türk çocuklarına ders veriyor.

Almanya'daki Türk sivil toplum örgütleri uzun yıllardan bu yana Türkçenin müfredata alınması için mücadele ederken, bu uzun süreçte katedilen mesafe tatmin edici olmaktan çok uzak. Ülkede 600 bin Türk öğrencinin sadece 97 bini 4 bin civarındaki okuldaki anadil derslerine katılıyor. Bu, Türk öğrencilerin sadece yüzde 20'sine karşılık geliyor. Buna bir de Eğitim Ataşeliklerinin birçoğunun vekillerle yönetilmesi eklenince, konsolosluklar kanalıyla işleyen anadil dersleri tam bir başı boşluk içinde bir sağa bir sola savrulmaktan kurtulamıyor.

Anadil dersleri, karneye işlenmediğinden Alman eğitim sisteminde dikkate alınan bir ders olamıyor. Türk çocukları Türkçe derslerini kurs gibi görüyor ve bu nedenle ne dersi ne de öğretmeni diğer derslerle ve öğretmenlerle eş değerde

TÜRKÇE DERSLERİNİN BİRÇOK EYALETTE HÂLÂ NOT ORTALAMASINA ETKİSİ YOK

tutuyor. Anadil derslerine katılan Türk çocuklarının Türkçe temel dil bilgisinden, yazı diline hakimiyetinden söz etmek ise tam bir naiflik olur.

Uzmanlar Türkçe derslerinin yaygınlaştırılması, derslere katılım oranının yükseltilmesi gerektiğini dile getiriyorlar. Türk çocuklarının sokak dili ile yetiştiklerini ve acilen dil bilgisinin de aktarıldığı seçmeli zorunlu yabancı dil statüsündeki derslere ihtiyaç duyulduğunu belirtiyorlar. Dilbilimciler Almanya'da yetişmiş iki dilli Türkçe öğretmenlerinin önemine vurgu yaparken, konsolosluk modelinin işlerliğini sürdüremeyen bir uygulama olduğu görüşünde birleşiyorlar.

Yerlerde sürünen "Türkçe imajı" yürekleri burkarken, ilginin gittikçe eridiği Türkçe derslerinin son durumunu uzmanlardan öğrenmek istedik. İşte fire veren, Alman okullarında "üvey evlat" muamelesi gören Türkçe dersleri cephesindeki son durum:

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN SİYASETEN GÜDÜMLÜ OLDUĞU İDDİALARI VAR

Almanya Türk Veli Dernekleri Federasyonu (FÖTED) Başkanı
Dr. ALİ SAK

"Alman medyasında son haftalarda art arda çıkan negatif haberler ne yazık ki Türkçe derslerini olumsuz etkiliyor. Türkçe öğretmenlerinin siyaseten güdümlü olduğu iddiaları var. Bu haberlerle Alman kamuoyu ve bazı muhafazakâr politikacıların nezdinde Türk dili ve kültürü derslerinin imajı zedeleniyor.

Bu genellemeleri yapmak çok yanlış. Zaten eyalet eğitim bakanlıklarının inisiyatiflerine bırakılmış olan Türkçe dersleri, medyadaki bu tür çıkışların ardından eğitim dairelerinin keyfi uygulamalarıyla karşı karşıya kalabilir.

Konsolosluk öğretmenleri tarafından verilen dersler konusunda, örneğin Baden-Württemberg eyaleti okullar için kira payı almıyor. Ancak bu noktadan sonra bazı eyaletler bu parayı isteyebilir. Münih kısa bir süreden bu yana örneğin bu payı bazı yerlerde alıyor. Artı sigorta payı da talep edebilirler. Durum böyle devam ederse Hollanda'da olduğu gibi Türkçe dersleri tamamen ortadan kalkabilir.

Diğer taraftan Türkçe dersleri konusunda Almanya topu Türkiye'ye, Türkiye de Almanya'ya atıyor. Kimse tam olarak sorumluluk üstlenmiyor. Pedagojik açıdan kapkara bir tablo ile karşı karşıyayız. Türkiye'deki müfredatı alıp buraya uygulamak oldukça yanlış. Bu bağlamda Almanyalı Türk öğrencilere özel bir format geliştirilmesi gerekiyor. Materyaller eski, yöntemler cazip değil, çocuklar için Türkçe dersleri son derece sıkıcı.

Bununla birlikte Türkiye'deki müfredat daha çok siyasi ve dini ağırlıklı içerikle değişirse konsoloslukların atadığı öğretmenler de bu değişiklikleri mecburen buradaki derslere yansıtmaya çalışacaklardır. Uygun olmayan müfredatla çıkarsanız karşılarına Alman medyasına koz vermiş olursunuz. Yani bu, şu anlama geliyor: Yangına körükle gidiliyor. Tekrar söylüyorum, anadil derslerinde seviyeyi yükseltmek istiyorlarsa, ilginin artmasını istiyorlarsa, yurtdışı Türkleri için birim kurup müfredatı o formatta hazırlamaları gerekiyor .

Bu tartışmalardan önce de biz zaten yıllardır Almanya'da yetişen Türkçe öğretmenleri istiyoruz. Burada Türkçe öğretmeni yetiştiren üniversiteler olsun istiyoruz. İki dilli, çokkültürlü öğretmenler istiyoruz. Konsolosluk öğretmenleri tarafından çocuklara sunulan dersler ne yazık ki pedagojik açıdan oldukça yetersiz kalıyor. Bizim eyaletimiz Kuzey Ren Vestfalya da Türkçe 2. veya 3. yabancı dil olarak müfredata alınmış, ders durumunda. Bu modelin bütün Almanya'da benimsenmesini istiyoruz.

Ne yazık ki, anadili dersleri öksüz bırakılmış vaziyette. Türkçe anadili derslerinin de yabancı dil dersleri gibi sınıf geçmeye etkili olması gerek. Türkçenin selameti açısından konuyu ne Türk ne de Alman tarafının siyasi arenaya çekmeden bilimsel alanda değerlendirmesi ve bu alanda yol izlemesi gerekiyor.

Bir başka kanayan yara da Almanya'daki Yunus Emre Enstitüleri. Ne yazık ki siyaseten güdümlü eğitim kuruluşları halindeler ve bu nedenle de pek itibar görmüyorlar.

Bu nedenle Almanya ağırlıklı olmak üzere Avrupa'da siyaseten arındırılmış bir dil ve kültür imaj çalışmasına öncülük edilmesi gerekiyor; buna dil ve kültür seferberliği de diyebiliriz.

Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü kurucusu ve Kürsü eski Başkanı **Prof. Dr. EMEL HUBER:**

"Almanya'da, yıllardır süren bir Türkçe dersi karmaşası ve kaygısı var. Oysa aslında, okulların çoğunda, ebeveyn istek belirttiğinde Türkçe dersi açılıyor. Ama çoğu zaman ebeveyn böyle bir istek belirtmiyor. Yani Türkçe derslerinin durumunu ve geleceğini büyük oranda ebeveynler belirliyor.

Aslında, Türkçe dersinin statüsünün değişmesi ve Almanya'da karne notu alan dersler arasına alınması gerek. Bu demektir ki, Almanya'daki Türkçe dersleri, pedagojik ve didaktik açıdan İngilizce, Fransızca, İspanyolca gibi dil dersleriyle eşdeğer olmalı. Bu nedenle de, öğretmenlik eğitimini Almanya'da almış Türkçe-Almanca ikidilli öğretmenler tarafından verilmeli. Oysa şu anda Türkçe derslerinin sunulmasında bir standart yok. Bazı okullarda değil karne notu, lise bitirme dersi olarak dahi verilmesine karşılık, bazılarında tüm derslerden bağımsız öğleden sonra sunulan özel kurs konumunda. Ayrıca her eyalette farklı uygulamalar var.

Türkçe dersinin karne notu olması, yani sınıf geçmeye etkisi olan dersler kapsamına alınması için iki temel koşul var. Birincisi, ebeveynlerin bunu istemesi, isteklerini, ebeveyn dernekleriyle birlikte yoğun bir biçimde okul yönetimine ulaştırması. İkincisi, Almanya'da Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi.

Duisburg-Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü bunun mümkün ve çok başarılı bir yol olduğunu yıllardır göstermekte. Almanya çapında Essen Üniversitesi gibi birçok üniversitede benzer kürsüler kurulabilir ve Türkçe öğretmenleri yetiştirilebilir.

Böyle bir girişim dil politikasıyla eğitim politikasının alanına girer. Şu anda öğretmenlik eğitimi verilen diller İtalyanca, İspanyolca gibi, prestiji yüksek diller. Oysa Türkçenin prestiji düşük. Bu da Türkiye'nin imajıyla ilgili. Başka diller için de bu böyle. Örneğin Çince. Eskiden Almanya'da Çince öğrenen kimse yok denecek kadar azdı. Son yıllarda Çin ekonomisindeki gelişme nedeniyle bugün Çince "saygın" diller arasına girdi ve

OKULLARIN ÇOĞUNDA ANNE VE BABALARIN İSTEĞİYLE TÜRKÇE DERSİ AÇILABİLİYOR, AMA...

Çince öğrenenlerin sayısında ciddi bir artış oldu. Yani bir dilin değerlendirilmesi, genelde, dile ilişkin değil, o dili konuşan ülkeye bağlı olarak ortaya çıkıyor.

Bu durumda, Türkçenin ders olarak okul programına alınması için ya Türkiye'nin imajının yükselmesini beklemek gerek, ya da anne-babaların yoğun bir biçimde istek belirtmesi gerek. Türkler artık bir karar vermek zorunda."

Berlin Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri CEMAL YILDIZ:

ALMAN BASININDA YANLI HABERLER VAR

"Alman basınında siyasi konjonktürden kaynaklanan, yanlı haberler var. Ancak nasıl eksik bilgi sahibi olduklarını da bu yolla görüyoruz. Türk öğretmenleri, Alman devletinin daveti üzerine geliyor. 'Siz verin biz size teşvik verelim' diyorlar. Ancak basın konsolosluk öğretmenleri yerine Almanya'da yetişmiş Türkçe öğretmenlerini öne sürerken, Hamburg Üniversitesi Türkçe Bölümü kapatılabiliyor. Hem öğretmen yetiştirmeyeceksin hem Türkiye'den gelen öğretmeni istemeyeceksin.

Türkçe anadili dersi bir kanuni haktır. Hessen, Kuzey Ren Vestfalya (NRW) ve Rheinland Pfalz eyaletlerinde müfredata alındı. Biz müfredata alınmayan bölgelere öğretmen gönderiyoruz. Almanya Türkçe öğretmeni yetiştiriyorsa, buyursunlar.

Kısacası eğitim konusunun siyasete alet olmasını istemiyoruz. Devletler arasında, ülkeler arasında gerginlik olabilir, ama biz çocuklarımızın, Türk toplumunun burada mutlu, huzurlu yaşamasını istiyoruz. Anadil olarak Türkçe derslerinin devamı, seçmeli zorunlu yabancı dil dersi ve iki dilli yuva ve okul modeli gibi bu üç konuda Alman tarafı ile işbirliğine her zaman varız.

Alman basınındaki Türkçe derslerine yönelik estirilen olumsuz hava ne yazık ki Türk velilerde de huzursuzluk yaratıyor. Biz yazılanlara karşılık muhataplarımızla temasa geçerek endişelerimizi dile getiriyoruz. Derslerimiz herkese açık. Girin, izleyin, rapor tutun. Haftada 2 saatte ideolojik bir çalışma yapılamaz.

Diğer taraftan Türkiye'de müfredat değişmiş olabilir ancak Almanya'da 2009 yılındaki düzenlemelere bağlı kalarak dersler veriliyor. Pedagojik açıdan ise yeni değişiklikler yapılması gerektiğini düşünüyorum. Ders materyalleri cazip değil. Almanya'daki Türk çocuklarının durumuna hitap eden pedagojik yöntemler ve donanıma ihtiyaç var.

Öte yandan Alman okullarındaki Türkçe anadil dersleri saatlerinde din derslerinin verilmesi ve bunun sonucunda derslerin öğleden sonraya sarkması Türkçe derslerine ilgiyi azaltabilir."

Hamburg Türk Öğretmenler Derneği (TÖDER) Başkanı BİLGE YÖRENÇ:

"Almanya'da 16 değişik eyalette farklı uygulamalar olunca zorluklar da çoğalıyor. Bölgemizde Türkçe derslerinin durumu ise şöyle: 1'inci sınıftan 4'üncü sınıfa kadar anadil dersleri, 5 ve 6'ncı sınıflarda köprü dersleri, müfredat kapsamında 7'nci sınıftan 10'uncu sınıfa kadar İngilizce, Fransızca gibi seçmeli zorunlu yabancı dil dersi Türkçe, 11'inci sınıftan 13'üncü sınıfa dek lise bitirme sınavları için verilen Türkçe dersleri.

Hamburg'da ayrıca iki dilli okullar var. Hamburg Eyaleti Eğitim Bakanlığı ve Türkiye'nin Milli Eğitim Bakanlığı protokolünde iki dilli eğitim veriliyor. Yeterince yetişen Türkçe öğretmenlerimiz var. Demek ki, bizim istemeyi bilmemiz lazım.

Öte yandan yıllardan beri konsolosluk öğretmenleri ile çalışılmış. Bir kalemde silemezsiniz. 1974'ten bu yana verilmiş bir emek var. Bununla birlikte çağa ayak uydurmak, yenilikçi olmak gerekiyor. Veli dernekleri, yerel öğretmenler, yani Almanya'da yetişen Türkçe öğretmenleri talep etmeli. Diğer taraftan Türkiye'deki müfredat değişikliği önünde sonunda yurtdışındaki müfredata da yansıyacaktır. Alternatif yaratmak gerekiyor. Alman velilere bakın. Çok paralar ödeyerek çocukları dil öğrensin diye İngiltere ve Fransa'ya yolluyorlar. Oysa bizim çocuklar iki dillerini evden getiriyor. Velilerimiz bizim dilimizin de önemini kavramaları gerekiyor. Bakın Almanlar çokdilliliğe sempati duyuyorlar, evet. Ama Avrupa dillerine sadece. Türkçeye yukarıdan bakış hâkim. Burada yetişmiş öğretmenleri sıklıkla rol modelleri olarak göstermemiz gerekiyor.

Konsolos öğretmenlerinin konumu ise çok zor. Meslektaşları ile iletişime geçemedikleri için Türkçe derslerinin önemini anlatamıyorlar mesela. Türk öğrencilerin derslere katılımı düşük. Bir de Türkçe derslerinde okutulan materyalleri de atlamamak gerekiyor. Almanya'da doğup büyüyen Türk öğrencileri kitabı eline aldığında başını ellerinin arasına alıp, şaşkınlıkla bakakalıyor. Çünkü bu ders kitapları Türkiye'de yetişen çocuklar için hazırlanmış. Oysa onların seviyesine uygun kitaplar gerekiyor. Daha cazip metodlar ve materyallerle çocuklara yönelmek gerekiyor.

Türkçe derslerine katılımın zayıflığından şikayet ediliyor ama eğitim ataşesinin görevidir Türkçe derslerinin kazanımı. Ataşelikler boş. Vekillerle yönetiliyor. Bir şeye değer veriyorsanız onu da göstermeniz gerekiyor.

Tüm bunlara rağmen, tüm bu inişli çıkışlı geçmişe rağmen, Türkçe derslerinin düştüğü yerden kalkacağına bir öğretmen olarak inanıyorum. Bunun için de Alman eğitim bakanlıklarının bir sinyal vermesi gerekiyor. O sinyali de ancak veli örgütleri verdirebilir. Veli örgütlerinin öğretmen ve Türkçe taleplerinin çok güçlü olması gerekiyor. İki dilliliği öğrendikçe Türkçe kazanacaktır. Biz 3'üncü ve 4'üncü kuşağa Türkçe öğretmeyi başarmış bir toplumuz.

Bununla birlikte Alman öğretmenlerine de çokdillilik konusunda hassasiyet kazandırılması gerekiyor. Mücadeleye sabırla devam etmek gerekiyor. Türkçeden vazgeçmeyeceğiz. Bu mesajı velilere de vereceğiz. Veli-öğretmen-öğrenci üçgeninin sağlam olması gerekiyor. Ciddi şekilde velilerin 'Türkçe derslerinin arkasında' olduklarını göstermeleri gerekiyor.

Ne yazık ki, Hamburg Üniversitesi'nde Türkçe Öğretmenliği bölümünün askıya alındığı dönemde protesto etmek için sadece 130 kişi toplayabildik. Oysa biz on binlerle bu eylemi gerçekleştirebilmeliydik. Duyarsızlık had safhada. Özeleştiri yapmak zorundayız. Olanakları yeteri kadar değerlendiremiyoruz. Taleplerimizi kararlılıkla ve güçlü şekilde dile getiremiyoruz. Dönem dönem siyasetçilere malzeme olan Türkçe derslerinin kaderi aslında Almanya'daki Türk toplumun geleceği olan yüz binlerce Türk çocuğunun kaderini belirleyecek."

VELİLERİN TÜRKÇE TALEPLERİNİN GÜÇLÜ OLMASI GEREKİYOR

OZAN EKİN

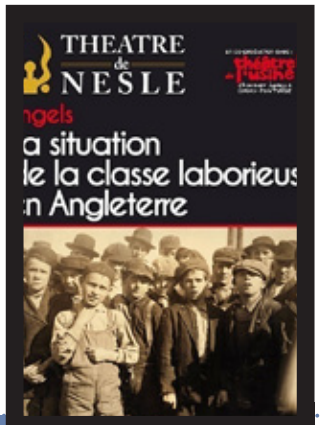

FRANSIZ REJİSÖR

PARİS

OLIVIER HUEBER

Friedrich Engels

OLIVIER HUEBER'LE SÖYLEŞİ

tiyatroda

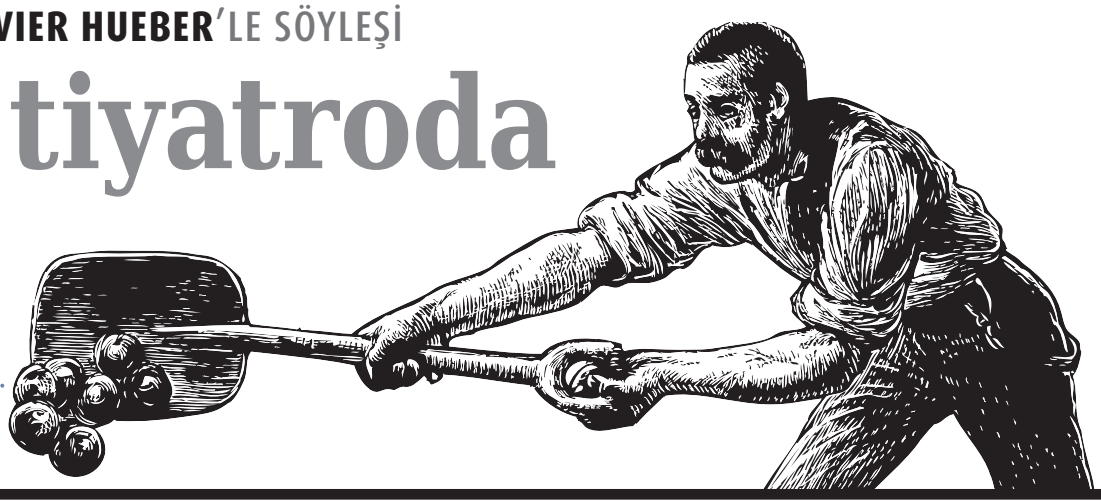

Friedrich Engels'in çok genç kaleme aldığı, yolunun Karl Marx'la kesişmesine yol açan yapıtı "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu" ilk kez tiyatroya uyarlandı. Bu tür çıkışlarıyla bir süredir dikkatleri üzerine çeken tiyatro oyuncusu ve rejisör Olivier Hueber'le, önemli tarihsel felsefi ve siyasi metinlerden sahneye uyarladığı oyunlar üzerine konuştuk. Hueber, oyunların sahnelendiği Saint Germain'deki Theatre de Nesle'de bazı gösterimlerin ardından felsefe, ekonomi, tarih gibi alanlardan davet ettiği konukları eşliğinde oyun ve metin üzerine izleyicilerle tartışmalı toplantılar yapmasıyla da tanınıyor.

- Kendinizi nasıl tanımlarsınız, oyuncu mu yoksa rejisör (sahneye koyan, metteur en scéne) olarak mı?

OLIVIER HUEBER – Ben, Hubert Jappelle tarafından oyuncu olarak yetiştirildim. Jappelle beni genç yaşımda, anca 20'ydim, Paris'in kuzeybatısındaki Eragny'deki kendi tiyatro topluluğu Théâtre de l'Usine'e dahil etti. Böylece Goldoni, Molière, Marivaux, Kafka, Jules Renard gibi yazarların oyunlarını oynadım. Jappele, bana aynı zamanda kukla sanatını da öğretti.

Oyun sahneye koyma isteğim çok daha sonra ortaya çıktı. Gilles Deleuze'ün Spinoza üstüne verdiği derslerin internetteki kayıtlarını keşfettim ve bu benim için bir şok oldu! Sorbonne Üniversitesi'nde Chantal Jacquet'nin Spinoza üzerine verdiği dersleri takip ettim. Ve yine bu üniversitede, Jean Salem'in antik materyalizm (Demokritos, Epikür, Lukretius) derslerine ve Marksizm seminerlerine merak sardım. Ve işte o noktada felsefi metinleri uyarlama fikri geldi!

- İlk sahneye koyduğunuz oyun Etienne de La Boétie'nin "Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev"i. Bize bu eserden bahsedebilir misiniz? Böyle felsefi ve tarihi bir metni sahneye uyarlamanın zorlukları nelerdir?

OLIVIER HUEBER – La Boétie (1530-1563) bu eseri 18 yaşındayken yazdı ve genç yaşına rağmen yalnızca yüksek derecede kültürlü değil hayret verici bir olgunluktaydı. Bu eserde La Boétie bireylerin bir

tirana daimi bir şekilde kulluk etmelerini sağlayan davranışların neler olduğunu açığa çıkartıyor. Ve bu "davranışlar", çok iyi bir şekilde analiz edilerek tarihsel seyri içinde ele alınıyor. Bu davranışlar, alışkanlık, cömertlik, sersemleşme, kutsallaştırma ve de toplumsal hiyerarşiyle karakterize ediliyor.

Bu metin aynı zamanda Hobbes, Rousseau gibi toplumsal sözleşme teorisyenle-

rinin şu iki temelin üstünde yükselen felsefesini ortaya çıkartıyor: Sözleşmesiz iktidarın olmaması ve kimsenin başkaları üzerinde doğuştan gelen bir emir yetkisinin bulunmaması...

- Peki, Friedrich Engels'in "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu" adlı çalışmasını sahneye uyarlama fikri nereden geldi ? Galiba bu uyarlama Fransa'da, belki de dünyada bir ilk?

OLIVIER HUEBER – İşte bir gençlik dönemi metni daha! Hatırlatmamız gerekirse, genç Alman burjuva Engels, 1842'de babasına bağlı bir şirketin şubesinde çalışmak için İngiltere'ye gider. İşçileri büyük bir sefalete iten Sanayi Devrimi'nin yarattığı tahribatı keşfeder. İsyan edip gözlerinin önünde yaşananları bir kitapta anlatmaya karar verir. "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu" Almanya'da 1845 yılında çıkacaktır. Engels anca 25 yaşındadır!

Bu metin bugün bizi hâlâ coşkusu ve yakıcı güncelliğiyle sorular sormaya yöneltiyor. Ve hakikaten, bu eser şimdiye değin hiç tiyatroya uyarlanmadı.

- Son uyarlamanız İtalyan yazar Nuccio Ordine'nin "Yararsız Olanın Yararı" adlı eseri. Bu eserden bize bahsedebilir misiniz?

OLIVIER HUEBER – Nuccio Ordine İtalyan bir felsefeci. 2014 yılında "Yararsız Olanın Yararı" adlı bilginin metalaşmasına karşı olan bu kızgın eseri yayımladı. Ordine büyük felsefeci ve yazarların metinleri üzerinden bizim piyasa yanlısı demokrasilerimizde hiçbir ekonomik kâr sağlamadığı için "yararsız" olarak nitelenen bilgileri anlatıyor! Ve bu yaklaşımın üniversitelerde, eğitimde, sanatta yıkıcı sonuçları oldu. Bu kitap 18 dile çevrildi.

- Bu tip oyunlar için salon bulmak zor oluyor mu?

OLIVIER HUEBER – Saint Germain'deki Théâtre de Nesle bana hemen projelerim için güvendi ve destek oldu. Burada ayda bir defa oyunlarımız sahneleniyor ve salon her zaman doluyor! Oyuncu Geoffroy

Guerrier'nin bu başarıda büyük bir payı var. O, büyük bir yorumlama zekâsı olan duyarlı bir sanatçı. Onunla çalışmak büyük bir zevk. Özellikle de bir projeyi sonuçlandırmak için yaklaşık bir sene çalışmamız gerektiği düşünülürse!

- Bazı oyunlardan sonra izleyicilerle sahneye konan oyunla ilgili bir tartışma düzenliyorsunuz. Bu tartışmalar nasıl geçiyor?

OLIVIER HUEBER – Oyunlardan sonra, şartlar el verdiğince, izleyicilerle birlikte düşünmeye devam etmek için bir konukla beraber onlarla diyalog kurmaya çalışıyoruz. Şimdiye kadar, ekonomistler, felsefeciler, tarihçiler konuğumuz oldu. Tartışmalar iyi geçiyor, her zaman oldukça öğretici oluyor!

- Kendinizi angaje bir tiyatrocu olarak tanımlayabilir misiniz?

OLIVIER HUEBER – Eserlere yönelik olarak siyasi bir yaklaşımım var. Yani bir metni asla kendime sembolik kâr elde etmek için değişim değeri olarak görmüyorum. Oyunu yaratan tek kişi yazardır, rejisör değil!

Ustam Hubert Jappelle'in hatırlatmayı sevdiği, piyanist Sviatoslav Teofilovich Richter'den bir alıntıyla sözlerimi tamamlamak istiyorum: "Bir piyanist bestecinin meramını HARFİ HARFİNE anlatmak zorunda olan bir icracıdan başka bir şey değildir. Partisyonlara hiçbir şey eklememelidir. Eğer yeteneği varsa, eserin esasına dair bir şeyler sezinlememize yardımcı olacaktır, ki bu bile zaten başlı başına bir mucizedir." ▮

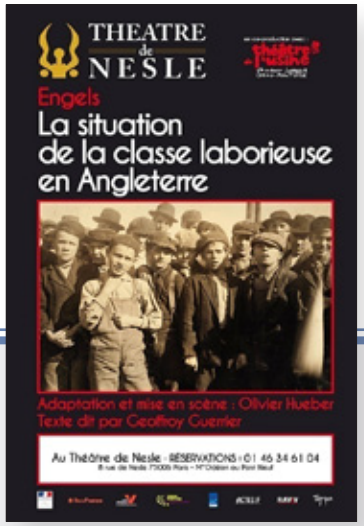

Théâtre de Nesle

Olivier Hueber'in sahneye koyduğu ve Geoffroy Guerrier'in oynadığı üç oyun, Paris'in 6. Arondismanındaki Saint Germain semtindeki Théâtre de Nesle'de, tiyatroyla aynı ismi taşıyan küçük ve sevimli bir sokakta ayda bir kez sahneleniyor. La Servitude Volontaire'in (Gönüllü Kulluk) bir sonraki sahnelenişi 6 Mart'ta. Oyun programı ve ayrıntılı bilgiler tiyatronun internet sitesinde yer alıyor:

www.theatredenesle.com

RESİMLİ VE RESMİ DEMOKRASİ TARİHİ

‘Der Spiegel’ 70 yaşında

Görseller:
www.commons.wikimedia.org

Bir ülkenin açık tarihi aslında. Yani “İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya’nın tarihi bu elimizdeki, adamlar albüm halinde yayımlamış” diyecek olanlar çok da haksız değil. Der Spiegel, 2017 başındaki 70’inci yıldönümü nedeniyle yayımlanan ve özenli bir özet niteliğindeki kapsamlı büyük boy bir kitapla, ülkeye yeni ve resimli bir popüler tarih kitabı daha armağan etmiş oldu.

İlk sayısı 4 Ocak 1947’de efsane kurucusu Rudolf Augstein’ın öncülüğünde tarihe “giriş yapan” ünlü haftalık haber dergisi Der Spiegel, önce Bonn sonra da Berlin’in yönetim ve ülke-toplum tarihinin bir izdüşümü olarak nitelenebilir. Savaş sonrası “Alman demokrasi tarihinin” bu özet tarihçesi, 40 yıllık “Spiegel-Leser wissen mehr” (Spiegel okuru daha çok bilir) sloganının yerini de, 2015 kampanyasından beri yürürlükte olan “Gerçeklerden korkmayın!” diye çevrilebilecek yeni bir slogana (“Keine Angst vor der Wahrheit”) bıraktığını gösteriyor.

Hükümetler batırıp çıkaran dergi olarak, Alman siyaset sınıfının sürekli gözlerini ve baskısını üzerinde hissettiği Der Spiegel’in bir özelliği, çoğunluk hisselerinin çalışanlara ait olması. Çok genç bir muhabir olarak girdiği derginin en alt basamaklarından bugünlerine ulaştığı bilinen yeni genel yayın yönetmeni Klaus Brinkbäumer, belgesel niteliği yüksek bu kapsamlı belgenin girişinde, Rudolf Augstein’dan el aldıklarını ve onun demokrasi yolundaki tavizsiz siyasi tutumunu sürdüreceklerini bildi-

Efsane kurucu: **Rudolf AUGSTEIN**

riyor. Brinkbäumer, "Hiçbir otoritenin, dost otoritelerin bile karşısında eğilmeyeceğiz" ilkesinin, toplam 70 yıllık, 3650 sayılık ve 378 bin haber ve yorumluk bir yükle tarihin önünde kanıtlandığına ve bu tutumlarında bundan böyle de ısrarlı olacaklarına dikkat çekiyor.

Der Spiegel, artık bir dünya markası ve çok ürünlü, çok etkili bir yayın grubu. Önümüzdeki aylarda internette bir günlük gazete de yayımlamaya başlayacağı bildirilen derginin adı, Augstein'ın babasından kaynaklanıyor. Genç Augstein, muhtemelen 1946 sonunda, 1947 yılı başında çıkaracağı dergisinin adı için babasının da fikrini alıyor ve hatta ondan "Das Echo" (Yankı) ile "Der Spiegel" (Ayna) adlarından birini seçmesini istiyor. Baba Augstein, ileri yılların efsane gazetecisine o gün yaptığı tercihle bugünkü marka değerinin adını fısıldamış oluyor.

Der Spiegel'in 70 yıllık tarihi içinde Türkiye ve Almanya'daki Türklerin de sık sık rol kapan bir haber unsuru olduğu, bu iyi hazırlanmış albümden ve Der Spiegel'in internetteki arşivinden rahatça çıkarılabilir. Ancak başarı yüklü geçmişine rağmen, Der Spiegel'in bir "gayriresmi tarih" olduğu iddiası, gerçekten abartmadır. "Paralel tarih" demek daha doğru olabilir. Bir başka ifadeyle: Der Spiegel Federal Alman resmi tarihinin rahatsız bir parçasıdır, ve tersi, Alman resmi tarihi de Der Spiegel'in görece biraz daha "ağır kanlı" bir parçasıdır. 70 yılın çeşitli özetlerinden biri herhalde budur. (FHF)

ALMAN ARAŞTIRMACI **OLIVER NACHTWEY** VE ENDİŞESİ

‘Düşüş Toplumu’ nereye kadar gerileyecek?

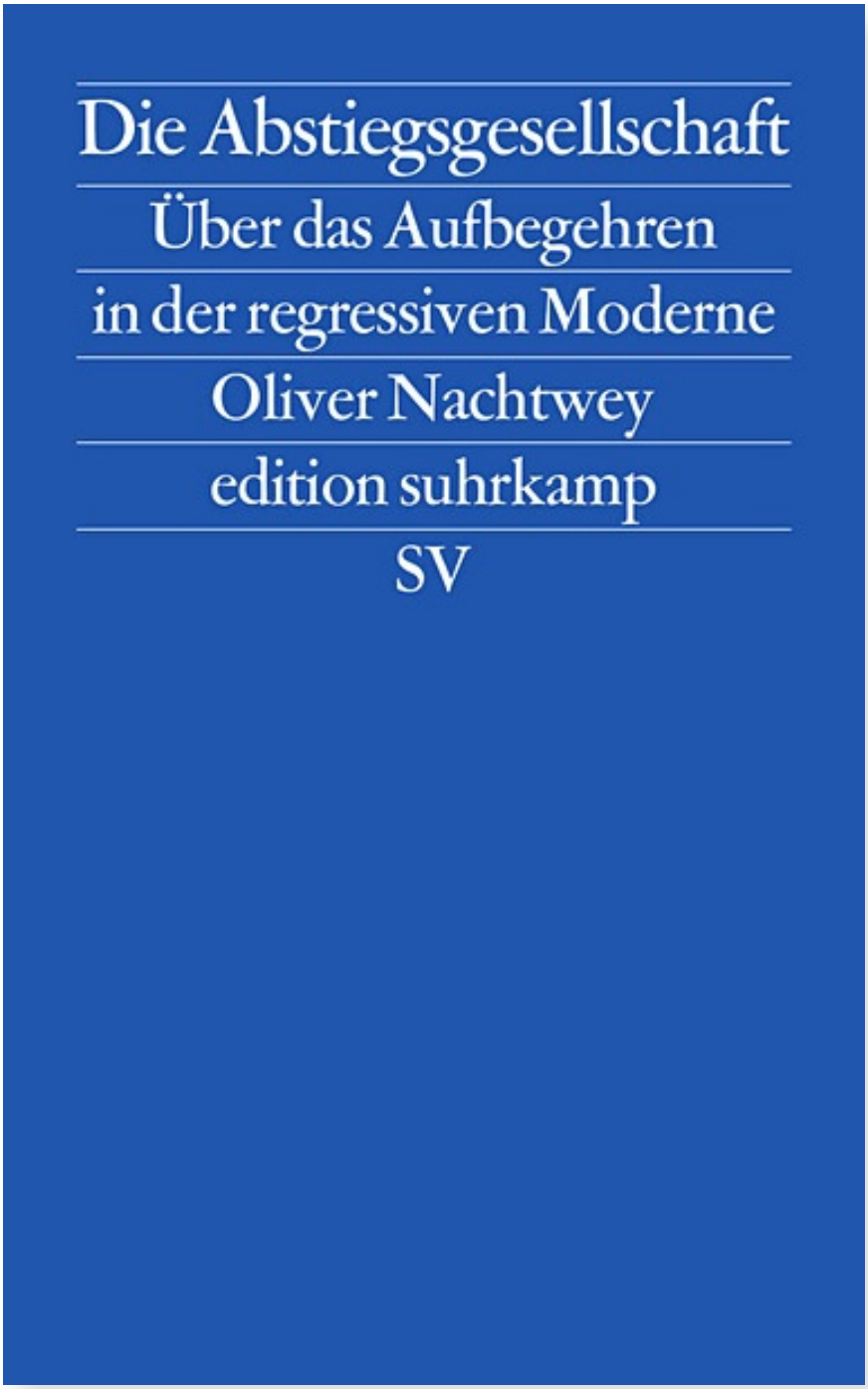

Max Horkheimer ve Theodor Adorno'dan miras kalan ünlü Frankfurt Okulu'nun bugünkü bünyesinde araştırmalarını sürdüren Oliver Nachtwey, kitapları, yazıları ve konuşmalarından sonra geçen yılın ikinci yarısında çıkardığı yeni kitabıyla gündemde ciddi bir ağırlığı olduğunu yeniden kanıtladı. Medyanın her düzeyde ilgisini üzerinde topladı. Ünlü Suhrkamp Yayınevi tarafından basılan "Abstiegsgesellschaft" (Düşüş Toplumu), neoliberal toplumun insan kaderini mercek altına alıyor. Ama bunun için çok somut maddi temellerden hareket ediyor ki, bu yöntemin son on yıllarda pek sevimli bulunmadığı, hatta "biraz fazla komünistçe" görüldüğü ve hemen damgalandığı biliniyor. Buna rağmen ısrarlı. Türkçeye, başlığı biraz zorlanarak "Düşkünleşme Toplumu" diye de çevrilebilecek olan bu çalışmasında, Nachtwey, gerçekleri dobra dobra dile getirmesi ve vardığı sonuçlardan, en azından şimdilik, korkmamasıyla dikkat çekiyor.

Oliver Nachtwey, özellikle son mülteci akını ve bunun zengin Avrupa'nın veya Avrupa Birliği'nin (AB) yerleşik halkları üzerinden tepkisi nedeniyle ek bir yakıcılık kazanan yeni kitabı üzerinden biraz da unutulmuş bir korkunun izini sürüyor aslında. Bir başka ifadeyle: Nachtwey, eski refah toplumundaki "sosyal adalet" anlayışının tamamen gömüldüğünü kabullenememe halini işliyor gibi bu kitabında.

Söylediği biraz şudur: İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1980'lere kadar, daha doğrusu reel sosyalizmin tasfiye edildiği 1989 yılına kadar varlığını koruyan bir "dikkat" vardı. Çalışanlara, sosyal güvenlik mekanizmaları üzerinden piyasa mekanizmalarının doğal yapısında olmayan birçok taviz verilmişti.

Oliver Nachtwey

Görseller: youtube

Reel sosyalist tehdit nedeniyle kapitalist Batı Avrupa, bir reaksiyon olarak, sosyal piyasa ekonomisi ve onun sosyal demokrat, çevreci versiyonlarını sahneye koymuştu. İşgücünü kiralayarak yaşayan toplumun en geniş kesimleri, sosyal devlet projesiyle önceki kuşakların tanımadığı kolaylıklar üzerinden refah toplumuna bir tür yumuşak geçiş yapabilmişti. 1980'lerden, özellikle de 1989-1990 dönemecinden itibaren, emeği dışında bir varlığı olmayan sınıflara daha önce sağlanan kolaylıklar teker teker geri alınmıştır. Batı toplumlarının geriye doğru çözülmesinin böyle bir altyapısı da var.

SOSYALİST ALTERNATİF KORKUSU

Bu kitapta insanların, zengin mutfağında bile yaşasalar toplumun alt gelir gruplarına, hatta gelirsiz gruplarına düşme, bir "düşkünleşme süreci ve kor-

kusu" ile yaşama sarıldığını düşünen Nachtwey, hep yukarıya çıkılan asansör toplumunun tarihe karıştığını hatırlatıyor. Yeni kuşakların anne ve babalarının kuşağından daha iyi ve geniş olanaklara, daha yüksek bir yaşam standardına sahip olacağı inancı, artık mazinin malıdır. Tam bir yanılsamadır.

Kitabın hatırlattığı, altını doldurmaya çalıştığı tez şu: 1950 ile 1989 arasında kişi başına düşen gelir dört kat artmış, sen-

Alman araştırmacı, kitabında bir finans kapitalizminin mecburen doğduğunu, çünkü reel ekonomideki kâr oranlarının düştüğünü kaydediyor. Yeni bir durum, gerçekten: Batı'da, kapitalist ekonomideki yeni gelişim aşamaları sadece finans sektörüyle üretim sektörünün karşılıklı ilişkilerini değiştirmekle kalmamış, işletme yönetimi ve yöneticilik anlayışını da değiştirmiştir. İşletmelerin iç yapıları bile dönüşmektedir: Uzun vadeli işlet-

NACHTWEY'A GÖRE, "**FİNANS KAPİTALİZMİ**" MECBURİYETTEN DOĞDU

dikal haklar, toplusözlemelerle genişletilmişti. İşçi sınıfının çocukları artık rahatça üniversitelere gidebiliyordu. Avrupa'nın batısında ve merkezindeyiz: Oliver Nachtwey, 1970'lerin ortasındaki ilk derin ekonomik krizle birlikte "büyüme sonrası kapitalizmi"nden (Postwachstumkapitalismus) söz edebileceğimizi ileri sürüyor. Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) veya -kabaca aynı anlama gelebilecek- ulusal gelirin büyüme oranları 1960'larla karşılaştırılamaz bile. Yatırım ve kâr oranları, genelde gerilemektedir. İşte böyle bir ortamda, büyük sermaye, finans sektörünü ve onun kanatlandırdığı spekülasyon işlemlerini keşfetmiş görünüyor.

mecilik ve şirket yönetimi anlayışı, yerini kısa vadede en yüksek kârı ve hisse senedi fiyatlarının da hızla artmasını hedefleyen bir kolaycılığa bırakmıştır.

Oliver Nachtwey, toplumdaki liberalleşmeyi ve ekonomideki deregülasyonu (kuralsızlaştırmayı) "gerilek modernleşme" (regressive Modernisierung) diye kavramlaştırıyor. Yakaladığı sahneler gerçekten ilginçtir; kitabından bir alıntı bunu gösteriyor:

"Toplum yatay olarak farklı cinsel yönelim grupları, farklı cinsiyetler ve hatta belli alanlarda etnik gruplar arasında daha bir eşit haklara sahip olmuştur, ancak dikey olarak baktığımızda, bu sözü

geçen haklara kavuşma haline daha büyük ekonomik eşitsizlikler eşlik etmektedir."

Örneğin, kadınlar çalışma yaşamında daha çok yer almaktadır, ama bu, madalyonun sadece bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzünde, deregülasyon ve yoksullaşma, hatta bir çıkış umudunun yaşanmadığı yoksullaşma anlamında "prekaryalaşma" bulunmaktadır.

UMUTSUZ SÜREÇ, AMA

Oliver Nachtwey, açık sözlüdür ve bir umut da vermek istemiyor değil. Bütün bu tuhaflıklara karşı bir direncin son grevlerde ortaya çıktığı, örneğin "Occupy" hareketinde düşüş toplumuna karşı bir ilerici çıkış örgütlenebildiği kanısındadır. Avrupa'nın en zengin, yani AB'nin bu neoliberal çılgınlıktan en kârlı çıkan ülkesi Federal Almanya'daki gözlemi, şöyledir: Son yıllarda sadece daha sık greve çıkılmakla kalınmıyor, ayrıca çatışmaların hedefleri ve biçimleri de değişiyor. Çocuk yuvalarında ve hastanelerdeki emek ve sermaye cepheleşmeleri, yüzde 2, 3 veya 4'lük ücret artışları yüzünden değildir, ayrıca değer, statü ve saygı etrafında da bu cepheleşmeler yaşanmaktadır.

Oliver Nachtwey, Batı toplumlarında insanların toplumsal statüde gerileyerek alt katmanlara düşme korkusunun muhtemel sonuçlarına dikkat çekerken, "Başkaldırı da ... bir an gelir, gerilek bir hal alır" diye yazıyor ve ekliyor: "Düşüş korkusu, çok özgün bir otoriterlik ortaya çıkarıyor." Verdiği örnek, Dresden'deki Pegida gösterileridir. Artık ülke yönetimini etkileyebilecek bir güce ulaştığı herkes tarafından kabul edilen AfD (Almanya için Alternatif) hareketini göz önünde tutan Nachtwey'a göre, Dresden'de kendisini sosyal ve kültürel bir tehdit altında gören, böyle bir algıyla bir araya gelen alt-orta gelir grupları ve toplumsal katmanlar, endişelerinin gerekçesi olarak yabancı grupları görüyor, gelişmelerden onları sorumlu tutuyor.

Sağ popülist akımların yükselişi ve kitle tabanı kazanarak güçlenmesi, Alman araştırmacıya göre, son toplumsal gelişime bakarak değerlendirilmelidir:

"Tüm toplumda -orta katmanlarda daha az, ama orada da- bir tür 'piyasaya uygun aşırı uç akımı' ortaya çıktı. Bu aşırı uç akımı, şirketlerin kendi kendini optimumlaştırmasıyla bağlantılı olarak ötekilerin değerinin düşürülmesini teşvik etmektedir."

Son dönemde "Batı"daki Trump, AfD, Marine Le Pen, FPÖ, Gert Wilders, Viktor Orban, PiS gibi gelişmelerin ışığında toplumsal temeller üzerinden geniş kitlelerin düşüş korkusunu irdelemeyi hedefleyen Nachtwey, bu korkunun nasıl gerici kanallara yönlendirileceğini de gösteriyor. Kültürel, etnik, dinsel, cinsel vs. sorunların temelinde toplumsal ve maddi olanın yattığını görmek istemeyen, ama kendisini solcu sanan/sayan/satan "neoliberal sol"un ayaklarının altındaki halıyı çekmeye çalışan bir kitapla karşı karşıyayız.

(FHF)

ZENGİN BATI'DA "**DÜŞÜŞ KORKUSU**" FAŞİST ARAYIŞLARI DESTEKLİYOR

Ahmet Haşim

FRANKFURT SEYAHATNAMESİ

Modern Türk şiirinin Yahya Kemal ve Nâzım Hikmet ile birlikte üç kurucu babasından biri kabul edilen Ahmet Haşim, yakalandığı amansız hastalıkların tedavisi için dostları ve doktorlarının önerisiyle 1932 yılı sonbaharında Frankfurt'a gelmişti. Hitler'in iktidara hazırlandığı günlerdi. Büyük şair, 83 yıl önceki Frankfurt'u, değişik açılardan ve kendisi de ölümle pençeleşirken şöyle anlatıyordu.

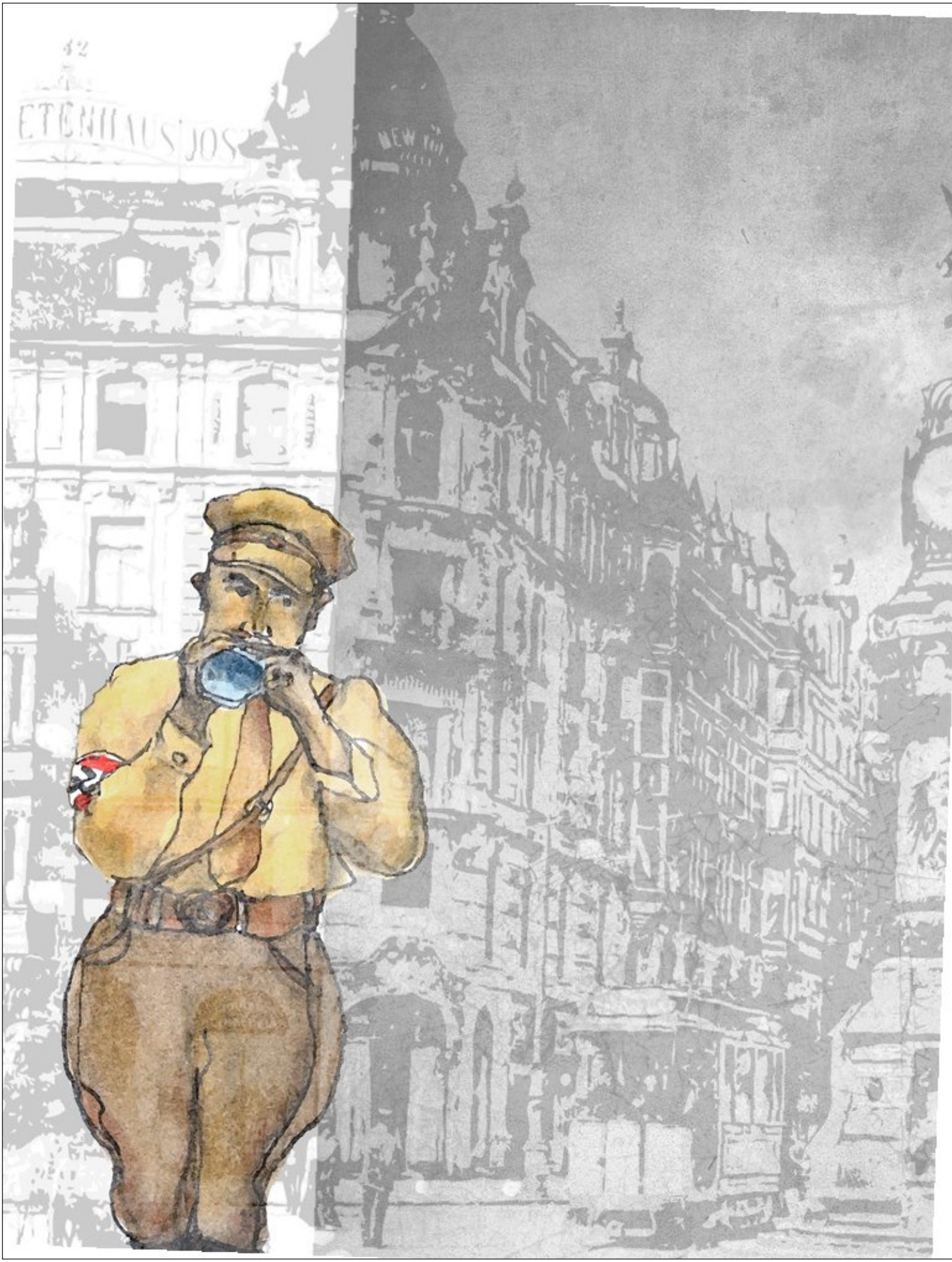

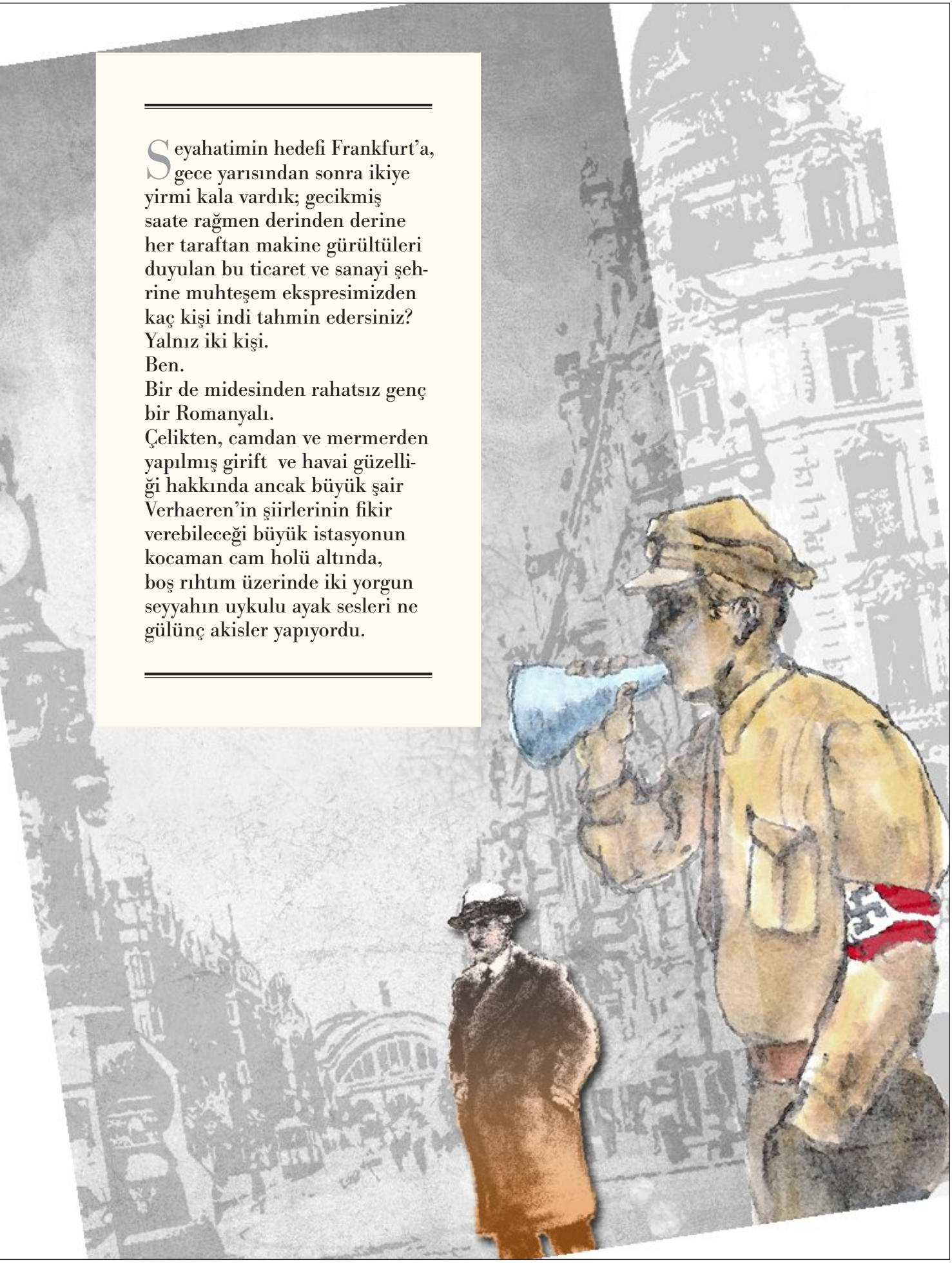

Seyahatimin hedefi Frankfurt'a, gece yarısından sonra ikiye yirmi kala vardık; gecikmiş saate rağmen derinden derine her taraftan makine gürültüleri duyulan bu ticaret ve sanayi şehrine muhteşem ekspresimizden kaç kişi indi tahmin edersiniz? Yalnız iki kişi.
Ben.
Bir de midesinden rahatsız genç bir Romanyalı.
Çelikten, camdan ve mermerden yapılmış girift ve havai güzelliği hakkında ancak büyük şair Verhaeren'in şiirlerinin fikir verebileceği büyük istasyonun kocaman cam holü altında, boş rıhtım üzerinde iki yorgun seyyahın uykulu ayak sesleri ne gülünç akisler yapıyordu.

KÜLTÜR avrupa

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi | www.avrupa-kultur.eu

www.01.avrupa-kultur.eu

www.02.avrupa-kultur.eu

www.03.avrupa-kultur.eu

www.04.avrupa-kultur.eu

www.05.avrupa-kultur.eu

www.07.avrupa-kultur.eu

www.08.avrupa-kultur.eu

www.09.avrupa-kultur.eu

www.10.avrupa-kultur.eu

www.11.avrupa-kultur.eu

www.avrupa-kultur.eu